

VIRPI KAISTO

KOSKA MEILLÄ ON KOSKI

IMATRANKOSKEN MATKAILULLINEN HYÖDYNTÄMINEN
JA VEDENPALAUTUS IMATRANKOSKEEN

ETELÄ-KARJALA-INSTITUUTTI
SOUTH KARELIAN INSTITUTE

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO
LAPPEENRANTA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

RAPORTTI 4
REPORT 4

KOSKA MEILLÄ ON KOSKI

IMATRANKOSKEN MATKAILULLINEN HYÖDYNTÄMINEN
JA VEDENPALAUTUS IMATRANKOSKEEN

VIRPI KAISTO

Etelä-Karjala-instituutti
Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Raportti nro 4

Kuvat sivuilla 7, 15, 41 Suvi Niinisalo,
sivulla 9 Kristiina Korjonen-Kuusipuro,
sivulla 29 Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy,
sivulla 45 Imatran hotellin edustalla. A. Wegerin teräspiirros Bernhard
Reinholdin maalauksen mukaan. Museovirasto. (kuvaa on rajattu),
sivulla 63 Virpi Kaisto.

Julkaisija

www.etelakarjalainstituutti.fi
Lappeenrannan teknillinen yliopisto

© Virpi Kaisto ja Etelä-Karjala-instituutti
Kuvatoimitus Virpi Kaisto
Graafinen suunnittelu Suvi Niinisalo

ISBN 978-952-214-349-5 (pdf)
ISSN 1795-2865

Paino
Digipaino
Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Lappeenranta 2007

TIIVISTELMÄ

Suomessa on 27 kansallismaisemaa, joista yksi on itseoikeutetusti Imatrankoski. Kosken ja sen ympäristön asema yhteiskunnassa on ristiriitainen. Kansallismaisemat valittiin Ympäristöministeriön toimesta Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlan kunniaksi ja ne perustuvat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta Sakari Topeliuksen kuva-teokseen *Finland framstäldt i teckningar* sekä *Maamme-kirjaan*. Imatrankoski on yksi topeliaanisista maisemista, mutta se on ehtinyt muuttua radikaalisti viimeisen sadan vuoden aikana. Koski on padottu ja sen myötä Imatran maisema on muuttunut luonnonmaisemasta ihmisen muokkaamaksi teolliseksi maisemaksi. Imatrankoski ei ole enää vapaana ryöppyävä vesiputous, vaan tyhjä jokiuoma, joka on menettänyt tärkeimmän elementtinsä, veden.

Tässä raportissa pohditaan, olisiko mahdollista palauttaa vesi takaisin Imatrankoskeen. Jos tällainen päätös syntyisi, mikä vaikutus sillä olisi Imatran kaupunkiin, sen asukkaisiin sekä kaupungin matkailulinkeinoon?

Pikaisesti ajateltuna vedenpalautus Imatrankoskeen kuulostaa utopistiselta idealta. Modernit teolliset yhteiskunnat eivät yleensä edes harkitse rakennettujen koskien palauttamista luonnontilaan, koska päästötöntä sähköenergiaa tarvitaan koko ajan lisää. Tässä raportissa tullaan kuitenkin siihen lopputulokseen, että vedenpalautus Imatrankoskeen on mahdollinen pitkällä aikavälillä. Tulevaisuudessa energiantuotantotavat kehittyvät ja informaatioyhteiskunnassa elävät ihmiset arvostavat aitoja kulttuuri- ja luontokohteita. Suomessa on useita arvokkaita koskimaisemia, jotka on kahlittu 1900-luvulla sähköntuotannon tarpeisiin. Suurella todennäköisyydellä monet näistä koskista tullaan palauttamaan alkuperäiseen tilaansa, niin myös Imatrankoski.

Koska kyseessä on pitkän aikavälin prosessi, lähivuosina vesi palaa Imatrankoskeen vanhaan tapaan koskinäytösten aikaan. Tästä johtuen raportissa käsitellään varsinaisen vedenpalautuksen lisäksi

muita Imatrankosken alueen matkailuun ja viihtyvyyteen liittyviä kysymyksiä. Pohditaan, tuoko Imatrankoski vielä matkailijoita Imatralle ja mikä merkitys Imatrankoskella on Imatran matkailulle ja kaupungin matkailutalolle. Tarkastelu ei rajoitu pelkästään taloudellisiin laskelmiin, sillä kokemukset osoittivat, että kulttuurimatkailukohde on ennen kaikkea kaupungin imago- ja vetovoimatekijä.

Imatrankosken matkailun kehittämiseen ei välttämättä tarvita suuria pääomia. Merkittävä muutos voidaan saada aikaan innovatiivisilla ratkaisuilla. Imatrankosken kansallismaisemaa voidaan kehittää parhaiten pienin, mutta konkreettisin toimenpitein. Imatrankosken suurin arvo on kosken ja sitä ympäröivän kansallismaiseman oma historia. Siihen pohjautuvia matkailutuotteita on helppo kehittää uskottavasti ja edullisesti. Prosessi edellyttää kuitenkin kokonaisvaltaista ajattelua ja suunnittelua. Maisemaa, puistoja ja rakennuksia on kunnostettava ja hoidettava niiden arvon mukaisesti. Samoin alueen markkinointia on tehostettava, jotta matkailijat olisivat tietoisia Imatrankoskella tehdystä uudistuksista, ja paikka itsessään olisi helposti saavutettavissa.

Raportin keskeinen viesti on, että Imatrankosken kehittäminen vaatii monien eri toimijoiden yhteistyötä. Tärkeää on luoda ilmapiiri ja toimintaympäristö, johon voivat sitoutua koskivoimaa hyödyntävä Fortum Oyj, Imatran kaupunki sekä alueella toimivat yrittäjät. Ympäristökysymykset synnyttävät usein tilanteen, jossa ovat vastakkain liiketaloudellisiin perusteisiin toimivat yritykset ja luonnonarvoja kunnioittavat kansalaiset ja yhteisöt. Tässä raportissa on haettu ja myös löydetty innovatiivisia malleja, jotka hyödyttävät kaikkia Imatrankosken toimijoita. Arvokas kansallismaisema on osa imatralaisten identiteettiä ja alueen matkailun ehkä vahvin yksittäinen markkinointikohde. Sama kansallismaisema voi kuitenkin tarjota ennalta arvaamattoman imagoedun globaalille energiayhtiölle, jonka arvoihin kuuluvat luovuus ja innovatiivisuus, korkeat eettiset tavoitteet ja yhteistyön henki.

Tämä selvityshankkeen on rahoittanut Etelä-Karjalan Aluekeskusohjelma. Raportin on laatinut FM Virpi Kaisto. Hankkeen ohjausryhmään ovat kuuluneet professori Karl-Erik Michelsen Etelä-Karjalainstituutista, markkinointipäällikkö Rauni Aineslahti Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:n Matkailupalveluista sekä laboratorioinsinööri Simo Hammo Lappeenrannan teknillisen yliopiston Energia- ja ympäristötekniikan osastolta. Hankkeen toteuttamista on valvonut suunnitteluarkkitehti Tuula Taskula Etelä-Karjalan liitosta.

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	7
2. IMATRANKOSKEN MONET TOIMIJAT	9
3. VEDENPALAUTUS	15
4. IMATRANKOSKEN MATKAILU	29
5. IMATRANKOSKEN MATKAILUN SWOT-ANALYYSI	39
6. TULEVAISUUS 1: IMATRAN MATKAILUN PAINOPISTE KYLPYLÄN KEHITTÄMISESSÄ	41
7. TULEVAISUUS 2: IMATRANKOSKEN MATKAILUN MONIPUOLINEN KEHITTÄMINEN	45
ENERGIANTUOTANNON JA MATKAILUN YHTEISPELI	47
JATKOHANKE 1: IMATRANKOSKEN JA KRUUNUNPUISTON KUNNOSTAMINEN, MATKAILUTUOTTEIDEN KEHITTÄMINEN JA MATKAILUTUTKIMUS	50
JATKOHANKE 2: TULEVAISUUDEN IMATRANKOSKI	59
8. YHTEENVETO	63
LÄHTEET	67
LIITE: KULTTUURIMATKAILUKOHTEN ELÄVÖITTÄMINEN	75

1. JOHDANTO

On helppo ajaa Imatrankosken ohi. Tuijottaa tietä ja lisätä kaasua. Pysähdytään kuitenkin hetkeksi. Katsotaan ympärille. Tässä on Imatran sydän, Suomen kansallismaisema. Täällä kohtaavat luonnon ja ihmisen historia, suomalaisten sielunmaisema ja ulkomaisten turistien matkailu- maisema.

Jotakin kuitenkin puuttuu. Se on vesi.

Tämä selvityshanke sai alkunsa juuri puuttuvasta vedestä. Syntyi ajatus palauttaa vesi pysyvästi Imatrankosken vanhaan koskiuomaan. Etelä-Karjala-instituutin tutkijat pohtivat yhdessä Imatran kaupungin matkailuväen kanssa olisiko koskeen mahdollista palauttaa sen luontainen elementti. Samalla mietittiin olisiko se avain kosken matkailumaineen palautumiseen. Ajatus konkretisoitui tammikuussa 2006 Imatran Valtionhotellissa järjestetyssä seminaarissa, jossa päädyttiin varsin yksimielisesti siihen, että hankkeen selvittelyä kannattaa jatkaa. Seminaarin pohjalta käynnistettiin tämä selvityshanke, jossa tarkasteltiin sekä energiatalouden että kulttuuri- ja matkailuteollisuuden tarpeiden kautta Imatrankosken alueen kehittämistä.

Tässä selvityshankkeen raportissa lähdetään liikkeelle esittelemällä Imatrankosken ja Kruununpuiston aluetta, sekä sen historiallista kehitystä monen omistajan ja toimijan kohtauspaikaksi. Seuraavaksi pohditaan, olisiko veden palauttaminen Imatrankosken vanhaan koskiuomaan teknisesti ja taloudellisesti mahdollista. Samalla arvioidaan helpottaisiko vedenpalautus Imatrankosken matkailun kehittämistä ja lisäisikö se kaupungin hyvinvointia ja viihtyvyyttä. Sen jälkeen selvitetään Imatrankosken nykyistä matkailullista vetovoimaa sekä alueen merkitystä kaupungin matkailulle, elinkeinolle ja kilpailukyvyille.

Raportissa luodaan kaksi visiota Imatrankosken tulevaisuudesta, joiden pohjana toimii SWOT-analyysi alueen vahvuuksista

ja mahdollisuuksista, ja toisaalta heikkouksista ja uhkatekijöistä. Ensimmäisessä visiossa lähdetään liikkeelle siitä, ettei alueelle kohdisteta merkittäviä kehityshankkeita. Mitkä olisivat tämän vaihtoehdon seuraukset Imatrankosken alueelle ja laajemmin koko Imatran kaupungille? Toisessa visiossa pohditaan päinvas-
taista kuvaa. Mitä tapahtuisi jos Imatrankosken alueeseen pa-
nostettaisiin ja sen matkailua kehitettäisiin monipuolisesti?

Visioiden perusteella raportissa esitellään kaksi jatkohan-
keaihiota. Niiden kehitysehdotukset perustuvat raportin tekovai-
heessa havaittuihin todellisiin tarpeisiin sekä kulttuurimatkailu-
kohteen asettamiin erityisvaatimuksiin.

2. IMATRANKOSKEN MONET TOIMIJAT

Vedenpalautuksen Imatrankoskeen luulisi olevan helppoa. Aukaistaan patoluukut ja annetaan veden virrata. Tai puretaan pato ja entisöidään koski. Käytännössä asiat eivät kuitenkaan suju yhtä sukkelasti.

Imatrankosken alueella on nykyään monta eri maanomistajaa ja toimijaa, joilla kaikilla on omat tavoitteensa alueen hyödyntämiseksi. Lisäksi alueen käyttöä säätelevät lakipykälät, jotka toisaalta suojelevat kansallismaisemaa ja toisaalta rajaavat Vuoksessa virtaavan veden käyttöoikeuksia. Tässä luvussa selvitetään Imatrankosken omistusrakenteiden ja lainsäädännön sekä matkailun kehitystä 1800-luvulta tähän päivään saakka.

Imatrankosken valtiollinen omistus sai alkunsa vuonna 1838, jolloin osa Imatran rantamaista siirtyi valtiolle isojaon yhteydessä. Seuraavan kerran alueen omistusta järjesteltiin vuonna 1921, kun itsenäistyneen Suomen eduskunta päätti pakkolunastaa koskea ympäröivät maa- ja vesialueet Imatran vesivoimalaitosta varten. Suomen ensimmäisen valtakunnallisen suurhankkeen valmistumista juhlittiin 25.5.1929. Presidentti Lauri Kristian Relander vihki Oiva ja Kauno S. Kallion suunnitteleman voimalaitoksen käyttöön. Hankkeen kokonaiskustannukset nousivat yhteensä 344 miljoonaan markkaan.¹

Vuonna 1932 valtio päätti luovuttaa voimalaitoksen ja siihen liittyvän voimansiirtoverkoston valtionyhtiö Imatran Voima Oy:lle. Vuonna 1998 alueen käyttöoikeudet siirtyivät jälleen uusiin käsiin, kun Imatran Voima Oy ja Neste Oyj yhdistyivät Fortum Oyj:ksi. Vuodesta 1999 alkaen voimalaitoksen toimintaa on hoitanut Fortum Power and Heat Oy.

Imatran voimalaitos tuottaa Suomen suurimpana vesivoimalaitoksena yhteensä 232 MW, joka on noin 11 % koko maan vesivoimasta. Tästä Imatrankosken osuus on 170 MW ja Tainion-

kosken 62 MW. Imatrankosken voimalaitoksen vuosituotanto on tällä hetkellä noin 1 miljardi kWh, joka kattaa noin prosentin koko maan sähköntarpeesta.

Voimassaolevan yleiskaavan mukaan Imatrankosken yläpuolella olevat Vuoksen vesiosuudet sekä Imatrankosken uusi ja vanha koskiuoma (W) kuuluvat Fortum Power and Heat Oy:lle. Yhtiö omistaa myös voimalaitos- ja patorakennukset turva-alueineen (EN) ja Isoniemen kärjen, joka on kaavoitettu matkailupalvelujen alueeksi (RM).

Alueen kaava määrittää myös suojeltavat alueet (/s), jotka on suunniteltava niin, että luodaan edellytykset olemassa olevan rakennuskannan ja katualueiden tai muiden kaupunkikuvallisten, maisemallisten tai ekologisten ominaispiirteiden säilyttämiselle. Uudis- ja korjausrakentaminen on mahdollista, mutta muutokset on sopeutettava kaupunkikuvaan. Rakentamattomiksi jäävien alueiden puusto on säilytettävä. Kaikki toimenpiteet alueella ovat luvanvaraisia.

Kaikki Vuoksessa virtaava vesi on potentiaalista vesivoimaa, jota hallitsee vesialueen omistaja Fortum Power and Heat Oy. Suomen lain mukaan kosken vesivoima luetaan kiinteistöön kuuluvaksi omaisuudeksi. Avopintainen vesi sekä pohjavesi kuuluvat kyseisen vesi- tai maa-alueen omistajalle.²

Suomi ja Venäjä allekirjoittivat vuonna 1991 valtiosopimuksen, jossa määritellään Saimaan ja Vuoksen juoksutuksen periaatteet. Imatrankosken voimalaitos osallistuu yhdessä Tainionkosken voimalaitoksen kanssa Saimaan ja Vuoksen vedenkorkeuden säätelyyn. Tavoitteena on säilyttää Vuoksen virtaama mahdollisimman luonnonmukaisena, mutta juoksutusta voidaan muuttaa jos on odotettavissa normaalista poikkeavia tulvia tai vedenkorkeuden muutoksia. Poikkeusjuoksutuksista sovitaan suomalais-venäläisessä rajavesikomissiossa, jonka toiminnasta Suomessa vastaa Maa- ja metsätalousministeriö. Juoksutuksesta aiheutuvat vahingot tai hyödyt arvioidaan ja arvion perusteella asianomaiset ovat oikeutettuja hakemaan korvauksia.

Imatrankosken vanhassa uomassa järjestettävät koskinäytökset eivät kuulu juoksutussopimuksen piiriin, koska näytösten aiheuttama poikkeama normaalivirtaamassa on mitätön. Toisin kuten yleisesti luullaan, koskinäytökset eivät myöskään vaikuta Saimaan veden pinnan korkeuteen, sillä näytöksissä vanhaan

uomaan virtaava vesi kulkisi normaalioloissa voimalaitoksen läpi. Koskinäytösten aikana patoluukkuja nostetaan niin, että vanhaan uomaan pääsee noin 1/3 joen virtaamasta. Loput vedestä kulkee voimalaitoksen läpi.

Imatrankosken vanhaa koskiuomaa ympäröi *Kruununpuisto*. Imatran Kruununpuisto ja Punkaharju olivat Suomen ensimmäisiä luonnonsuojelualueita, jotka molemmat saivat kruununpuiston aseman vuonna 1842. Imatrankoskesta oli tullut suosittu matkailukohde tsaari Nikolai I valtakaudella 1800-luvun alkupuolella. Pietarin eliitti etsi kiehtovia luontomatkailukohteita lähietäisyydeltä ja Venäjän hankalista passisäädöksistä johtuen Imatra tarjosi helposti lähestyttävän kohteen. Turismista aiheutui kuitenkin ongelmia kun Imatrankoskeen heitettiin matkailijoiden viihdyttämiseksi puita ympäröivästä metsästä. Alueen luonnonympäristöä uhkasi myös paikallisten talonpoikien ahkera kaskepolto. Suojellakseen koskimaiseman ilkevallalta ja lopettaakseen kaskepolton, tsaari hyväksyi suunnitelman Imatran Kruununpuiston suojelualueen muodostamisesta. Kruununpuistoa ryhdyttiin kunnostamaan ja kosken länsi- ja itärannalle pystytettiin huvimajat kuohuvan vesiputouksen ihailua varten.

Nykyään Kruununpuiston alue on suojeltu Rakennuslainsäädännön nojalla (135 §). Karttaan alue on merkitty kirjainlyhenteellä SR. Lain mukaan alueella oleva vanha koskiuoma ja sitä ympäröivä puisto on säilytettävä. Alueelle saa sijoittaa sellaisia liikkumista ja maiseman tarkkailua palvelevia laitteita ja rakennelmia, jotka eivät turmele ympäristöä.

Kruununpuiston suojelualueella on kolme puisto-osaa: Imatrankosken sillan pohjoispuolella vanhan koskiuoman itäpuolella sijaitsee Patopuisto. Puiston keskellä on Taisto Martiskaisen Impipatsas, joka on Imatrankoskeen hukuttautuneiden muistomerkki. Imatrankosken sillan eteläpuolelle vanhan koskiuoman itäpuolelle sijoittuu Muinaisuoman puisto. Puisto on vanhaa Vuoksen uoman pohjaa, mistä kertoo sen ominaislaatuinen luonto ja hiidenkirnut. Vanhan koskiuoman länsirannalla sijaitsee Valtionhotellin puisto ja sen sydän Valtionhotelli.

Kruununpuiston omistaa nykyisin Kapiteeli Oyj, jolle valtio luovutti alueen vuonna 2001. Kapiteelin omistajaksi vaihtui puolestaan 14.12.2006 kiinteistösijoitusyhtiö Sponda Oyj ja Kapiteeli on nyt osa Sponda-konsernia.

Kesällä 2005 Kapiteeli oli halukas myymään Kruununpuiston. Kaupunginjohtaja Pertti Lintusen mukaan kaupunki ei kuitenkaan halua ostaa Kruununpuistoa tai sitä ympäröiviä maa-alueita, koska ne ovat pääasiassa voimalaitosaluetta tai kansallisomaisuuteen kuuluvaa puistoaluetta. Toisaalta kaupungilla on valtion kanssa tehty vuokra- ja hoitosopimus Kruununpuiston suojelualueesta. Sopimus on uusittu viimeksi vuonna 1985 ja se on voimassa vuoteen 2034 saakka. Kaupunki päättää Kruununpuiston alueen ostamisesta vasta vuokrasopimuksen päätyttyä ja on tuolloinkin valmis maksamaan siitä vain nimellisen hinnan.

Sopimuksen mukaan kaupunki saa käyttää aluetta korvauksetta yleiskaavassa ja asemakaavassa määrättyyn tarkoitukseen, sekä suorittaa alueella puistoon liittyviä rakentamis-, kunnostus- ja hoitotöitä. Mikäli alueen tai alueen osan asemakaavallinen käyttö muuttuu yleiskaavan ja asemakaavaehdotuksen mukaisesta käytöstä, kaupunki ja vuokranantaja neuvottelevat muutoksen vaikutuksista. Kruununpuiston siisteydestä ja istutuksista huolehtii Imatran kaupungin puistotoimi.

Kruununpuiston neljäs puisto-osa, Koskipuisto, jää varsinaisen suojelualueen ulkopuolelle padon ja Imatrankosken keskustan

Imatrankoski ja Kruununpuisto sijaitsevat aivan Imatran virallisen kaupunkikeskustan Imatrankosken vieressä. Opaskartta © Imatran kaupunki.

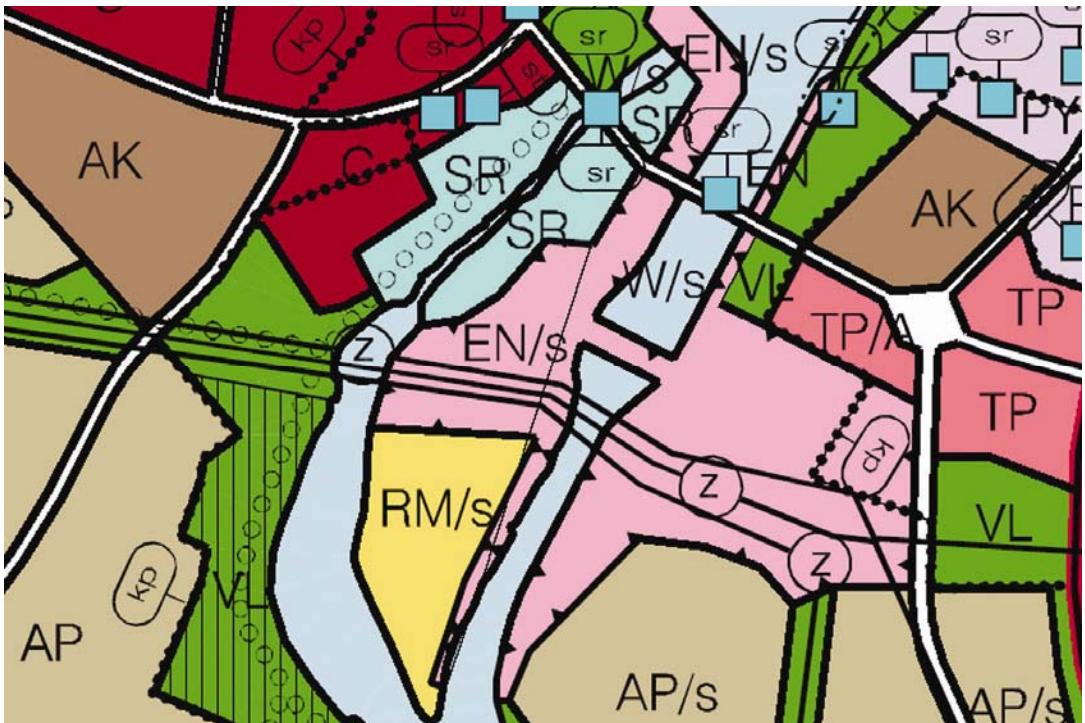

välimaastoon. Se, sekä Inkerinaukio, joka sijaitsee Valtionhotellin, Helsingintien ja Imatrankoskentie risteyksen välissä, kuuluvat Imatran kaupungille. Aukiolla on parhaillaan käynnissä rakennustyöt, jotka on määrä saada päätökseen tämän vuoden toukokuussa.

Valtionhotellin historia juontaa juurensa Imatrankosken matkailun kulta-aikaan 1800-luvun puoliväliin ja viimeisiin vuosikymmeniin. Imatrankosken töyräälle valmistui vuonna 1846 Suomen ensimmäinen matkailuhotelli ja se sijaitsi nykyisen Valtionhotellin paikalla. Turistivirtojen yhä kasvaessa tarvittiin tasokkaampaa majoitusta ja niin vuonna 1871 kosken viereen rakennettiin ensin sveitsiläistyylinen puuhotelli ja kahta vuosikymmentä myöhemmin samoin puurakenteinen Hotel Cascade. Molemmat tuhoutuivat kuitenkin tulipalossa, joten kosken partaalle nousi vuonna 1903 Usko Nyströmin suunnittelema jugend-tyylinen kivilinna - Valtionhotelli, Grand Hotel Cascade d'Imatra.

Valtionhotellin omistaa tällä hetkellä norjalainen hotellisi-
joitusyhtiö Norgani ASA. Yhtiöllä on hallussa Valtionhotellin lisäksi 17 muuta hotellia Suomessa, ja näistä suurin osa kuuluu Scandic-hotellien ketjuun. Valtionhotellissa on vuokralaisena ja hotellitoi-

Imatrankosken ja
Kruununpuiston
maankäyttö.
Imatran yleiskaava
"Kestävä Imatra 2020"
vuodelta 2004.

minnan pyörittäjänä suomalaisen Restel Oy:n Rantasipi-ketju. Valtionhotelli on keskittynyt majoitustoimintaan ja hotellipäällikkö Marika Mäkelän mukaan tulevaisuudessa on tarkoitus panostaa yhä enemmän kokous- ja kongressimatkailun kasvattamiseen.

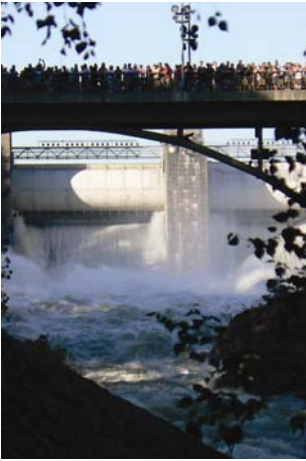
Nykyään Imatrankoskella toimii lisäksi pari yksityisyrittäjää. Ohjelmapalveluyritys Taikuri ja Teräsmies Oy järjestää kosken ylittävän vaijeriliu'un (Imatra Express) lisäksi muun muassa koskenlaskua Imatrankoskessa ja melontaa Vuoksella.

Imatrankosken siltojen välissä patopuiston vieressä sijaitsee Imatran Moottorikerhon kioski, joka on ollut avoinna kolmena viime kesänä (2004–2006). Kioski- ja kahvilatoimintaa siinä on hoitanut kaksi eri yksityisyrittäjää. Moottorikerho on vuokrannut kioskin ympärillä olevan noin 200m² tontin Fortum Power and Heat Oy:ltä ja parhaillaan on menossa keskustelut seuraavasta vuokrasopimuksesta.

Kruununpuiston opastuskierroksia hoitaa kesäisin Imatran Matkailuoppaat ry. Koko alueen matkailumarkkinoinnista vastaa Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:n Matkailupalvelut.

Imatrankosken ja Kruununpuiston maiden sekä alueella sijaitsevan rakennuskannan omistussuhteet ovat siten erittäin moninaiset. Omistus on hajautunut suoraan tai välillisesti pörssiomistusten kautta myös Suomen ulkopuolelle. Tämän lisäksi alueen käyttäjäkunta on hajanainen ja käyttöä säätelevät lukuisat eripituiset sopimukset. Imatrankosken kehittäminen vaatisi alueen omistussuhteiden selkeyttämistä, jotta pitkäaikaisille kehityssuunnitelmille saataisiin ennustettavuutta. Luonnollisin omistaja kansallismaisemalle olisi Suomen valtio ja alueen vastuullisena käyttäjänä voisi toimia Imatran kaupunki.

3. VEDENPALAUTUS

Vedenpalautus Imatrankosken vanhaan uomaan on periaatteessa yksinkertaista, mutta käytännössä törmätään useisiin ongelmiin. Yksi keskeinen ongelma on se, että Vuoksen vedenkäyttöoikeuden omistaa Fortum Power and Heat Oy. Lopullisen päätöksen veden palauttamisesta tai palauttamatta jättämisestä tekee siten voimayhtiö. Toisaalta vedenpalautus vanhaan koskiuomaan merkitsee melkoista mentaalista muutosta Imatralla. Vain harva paikkakuntalainen muistaa vapaana virtaavan kosken, ja suurimmalle osalle ihmisistä Imatrankosken tyhjä uoma kuuluu maisemaan. Tästä johtuen useimpien imatralaisten mielestä ajatus veden palauttamisesta on utopistinen.

Veden palauttaminen rakennettuun koskeen ei kuitenkaan ole mahdotonta. Päätökset ovat taloudellisia ja osittain myös poliittisia. Seuraavaksi pohditaan, olisiko veden palauttaminen Imatrankosken vanhaan uomaan kaikesta huolimatta mahdollista. Esimerkkejä erilaisista vedenpalautusratkaisuista löytyy eri puolilta maailmaa.

Mutta palataan aluksi 1900-luvun alkuun ja kuvitellaan itsemme vapaana ryöppyilevän Imatrankosken äärelle. Miltä kuulostaisi jos joku ehdottaisi tämän Euroopan vesirikkaimman kosken sulkemista padon taakse? Eikö ajatus kosken vapauttamisesta ole siihen verrattuna hyvin realistinen? Jos Imatrankoski olisi vielä vapaa, ei sitä tänä päivänä suurella todennäköisyydellä edes padottaisi. Ajat ovat muuttuneet samoin kuin ovat muuttuneet energianhankintamuodot ja yhteiskunnalliset arvotkin. Minkälainen sitten oli yhteiskunta, joka päätti kosken sulkemisesta?

Katsotaan, minkälaista keskustelua Imatrankosken taloudellisesta hyödyntämisestä käytiin reilut sata vuotta sitten. Hieman yllättävänä voidaan pitää sitä, että Imatran rakentamiseen ei

liittynyt merkittäviä julkisia kiistoja eikä lainkaan kansalaisliikettä. Teollisuuspiirit kannattivat Suomen vesivoimavarojen hyödyntämistä ja Vuoksen koskien, erityisesti Imatrankosken, rakentaminen nähtiin jopa kansallisena tehtävänä. Kaiken kaikkiaan vastustajien joukko oli pieni ja hajanainen ja aktiivinen toiminta Imatrankosken suojelemiseksi jäi muutamien yksilöiden varaan. Imatrankosken valjastamista vastustivat selkeästi vain luonnonsuojelijat, kulttuurieliitti ja kansalaismieliset henkilöt, joille Imatrankoski oli suomalaisen kulttuurin pyhä kehto.

Rakentamista eivät vastustaneet myöskään matkailuväen edustajat, jotka halusivat, että matkailu kulkee käsi kädessä muun yhteiskunnallisen kehityksen kanssa. Suomesta oli tulossa kovaa vauhtia teollinen yhteiskunta, jonka yksi perusperiaate oli luonnonvarojen tehokas hyväksikäyttö. Kansalaisia ei kiinnostanut enää aito kahlitsematon luonto, vaan tekniikan uudet saavutukset.

Imatralla uskottiin, että alueen matkailuolot voitaisiin järjestää rinnan kosken valjastamisen kanssa. Tämä heijastui hyvin Professori Homenin valtiopäivillä pitämästä puheesta. Homenin mukaan ”Euroopassa on vain yksi Imatra, meidän Imatramme, jonka suurenmoisuutta ja kauneutta ei saa tuhota”. Homen oli kuitenkin selvittänyt, että: ”(...) Imatra voidaan esim. yhdeksi tunniksi kokonaan sulkea (...) ja sen jälkeen voidaan antaa veden virrata noin puolen tunnin ajan (...) ilman että vedenpinta laskee liian matalalle (...). Professori Homen kertoi myös, että asiantuntijoiden mielestä koskinäytökset voitiin toteuttaa ilman lisäkustannuksia.³

Nykyisin tilanne on lähes vastaava. Haastattelut ja kyselytutkimukset kertovat, että imatralaiset ovat hyvin maltillisia veden palauttamisen suhteen ja ihmiset tuskin valmiita nousemaan barrikadeille. Asukkaiden mielipiteisiin vaikuttaa epäilemättä se, että vain harva on nähnyt vapaan Imatrankosken. Samaan aikaan voimalaitoksen merkitys paikkakunnan työllistäjänä on ollut merkittävä jo lähes kahdeksan vuosikymmenen ajan. Imatralaisten suhde koskeen onkin muotoutunut voimalaitoksen kautta ja ajatus padon purkamisesta on lähinnä ajatusleikki. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että imatralaiset vastustaisivat kosken vapautusta. Mahdollisuus on vain niin pieni ja kaukainen, etteivät ihmiset pysty harkitsemaan sitä realistisena vaihtoehtona.

Veden palauttaminen pysyvästi Imatrankosken vanhaan koskiuomaan olisi epäilemättä valtava muutos Imatran kaupungille ja sen asukkaille. Koski synnyttäisi kaupunkiin uuden ääni- ja visuaalisen maiseman, ja eri vuodenaikoina Imatrankoski loisi tunnelmaa nyt hiljaiseen kaupunkikeskustaan. On kuitenkin vaikea arvioida, mikä olisi vapaana virtaavan kosken todellinen merkitys kaupungin imagolle ja asukkaiden viihtyvyydelle, tai matkailun kasvulle alueella. Koska vastaavaa tilannetta ei ole ollut koskaan Suomessa, ilmiön kaikkia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja psykologisia seurauksia ei osata edes kuvitella. Muutoksen merkitys voidaan tietysti saada selville, jos Imatralla päätetään kokeilla veden osittaista tai pysyvää palauttamista vanhaan koskiuomaan.

Miten vedenpalautus voidaan käytännössä toteuttaa? Tällä hetkellä vesi palaa vanhaan koskiuomaan erikseen järjestetyissä koskinäytöksissä. Miksi koskinäytöksiä on ryhdytty järjestämään ja mihin niiden vetovoima perustuu? Vastausten saaminen edellyttää jälleen paluuta 1900-luvun alkupuolelle, jolloin Imatrankosken matkailu koki kovia aikoja. Kun Suomi itsenäistyi, Venäjän raja sulkeutui ja Pietarista tulleet turistit katosivat Imatralta. Voimalaitoksen rakentaminen muutti lopullisesti Imatrankosken matkailullista imagoa ja vanhoja matkailuperinteitä edustivat 1930-luvulta lähtien Valtionhotelli ja vapaana juokseva Vallinkoski. Imatralle tultiin edelleen katsomaan ainutlaatuista luonnon nähtävyyttä, mutta matkailijoiden joukossa oli paljon myös tekniikan saavutusten ihailijoita.

Koskinäytösten historia juontaa juurensa kevääseen 1937. Matkailijayhdistyksen Viipurin osasto esitti tuolloin, että koski voisi määräajoin näyttäytyä matkailijoille entisessä voimassaan. Ratkaisu oli kallis, mutta siihen oli mahdollisuus juhlapyyhinä, kun kosken sähköenergiaa käyttävät tehtaat olivat kiinni. Vettä laskettiin vanhaan koskiuomaan myös valtionpäämiesten vierailujen kunniaksi ja patoluukkujen avaaminen keräsi aina runsaasti katsojia. Koskinäytöksiä järjestettiin 1950-luvulla myös olosuhteiden pakosta, kun Saimaan veden pinta oli liian korkealla.

Koskinäytösten nykyinen muoto sai alkunsa 1970-luvun lopussa, kun Imatran kaupunki alkoi ostaa Imatran Voimalta koskinäytöksiä. Näytöksiä järjestettiin aluksi kerran ja myöhemmin kaksi kertaa viikossa ja 1980-luvun puolivälin jälkeen koski on

Imatrankosken ala-
asteen 2B-luokan
oppilas Riina
Tanskanen piirsi
itsensä koskinäytöstä
ihailemaan.

kuohunut keskimäärin 50–100 kertaa vuodessa. Näytöksiin on aika ajoin luotu uutta sisältöä. Tulilauttanäytöksiä järjestettiin 1980-luvun puolivälissä ja vuodesta 1998 alkaen kosken kuohuntaa on tehostettu musiikilla ja valoefekteillä. Vuonna 2002 kosken partaalla kokeiltiin vesiseinämää, jolle heijastettiin videotykillä mainosmateriaalia. Viime kesänä Taikuri ja Teräsmies Oy rakensi vanhojen koskenylitysperinteiden innoittamana Imatrankoskelle vanhan koskiuoman ylittävän vaijeriliu'un. Avajaisten kunniaksi järjestettiin tunnin mittainen koskinäytös ja kosken kuohuja ja vaijeriliukua ihaili lähes 4000 ihmistä.

Koskinäytösten kaikkien aikojen yleisöennätys on vuoden 1998 Imatran 50-vuotisjuhlanäytös, jolloin Ekku Peltomäen suunnittelema ääni- ja valoshow esitettiin ensimmäisen kerran. Arvioiden mukaan paikalla oli tuolloin reilut 10 000 katsojaa. Koskinäytösten keskimääräinen kävijämäärä on puolestaan noin 500 katsojaa.

Koskinäytöksissä voi aistia, millainen Imatrankoski on ollut vapaana tenhotessaan. Tosin koskinäytös ei ole aidon kosken veroinen, sillä näytös on vain lavastus oikeasta koskesta, esitys, jolla on alku ja loppu. Esityksen aikana vanhaan koskiuomaan lasketaan vain osa Vuoksen virtaamasta, eikä koskinäytös kestä nykyisellään kuin 16 minuuttia. Koskinäytökset ovatkin energia-alan ja matkailualan kompromissi, jonka aikana katselijat saavat pienen hetken ajan todistaa miten mielikuva ryöppyilevästä Imatrankoskesta herää eloon.

Koskinäytösten ongelma on se, että ne houkuttelevat turistik-
Imatrankoskelle vain vajaan tunnin ajaksi. Toisaalta koskinäytök-
set ovat suhteellisen suuri menoerä Imatran Seudun Kehitysyhtiö
Oy:lle ja Imatran kaupungille. Myöskään Fortum Power and Heat
Oy:n asema Imatrankoskella ei ole kehuttava. Yrityksen tavoit-
teena on luonnollisesti hyödyntää mahdollisimman täydellisesti
Imatrankosken vesivoima, ja kaikki toimenpiteet vesivoimatuotan-
non rajoittamiseksi ovat energia- ja ilmastopolitiikan vastaisia.
Koskinäytösten käytännön järjestelyt aiheuttavat Fortumille yli-
määräisiä toimenpiteitä ja kustannuksia, sekä patoluukkujen ja
niitä säätelevien laitteiden kulumista.

Imatrankoski ei kuitenkaan ole ainutlaatuinen tapaus maail-
massa. Ruotsissa *Trollhättanin kaupungissa Götajoen varrella on
Trollhättanin koski, jossa sijaitsee Vattenfallin Olidanin voimalaitos.*
Kyseessä on Ruotsin vanhin ja suurin vesivoimalaitos. Samalla
tavalla kuin Imatrankoskella, Trollhättanin koskessa järjestetään
kesäisin koskinäytöksiä. Trollhättanin kaupunki järjestää lisäksi
joka vuosi heinäkuussa yhteistyössä Vattenfallin kanssa festivaal-
in nimeltä "Fallens Dagar" (Koskipäivät). Vattenfall maksaa
kaikki kesän aikana järjestettävät koskinäytökset ja lisäksi yhtiö
on Koskipäivien pääsponsor. Festivaalin aikana Vattenfall esit-
telee toimintaansa ja järjestää kaupungilla energiantuotantoon
liittyviä leikkimielisiä kilpailuja.⁴

Vattenfallin edustajan Helena Korteredin mukaan yhteistyö
Trollhättanin kaupungin kanssa on heille kallisarvoista ja hyvä
mahdollisuus osallistua kunnan matkailun kehittämiseen. Yrityksen
mielestä yhteistyö on myös hyvä tapa antaa oma panos kunnan
ja paikallisten yritysten kehittämiseen. Koskipäivien aikaan jär-
jestettävät tapahtumat ovat helppo ja mielenkiintoinen tapa
kertoa yleisölle yrityksen toiminnasta. Vattenfallille toinen tärkeä
toimintamuoto on voimalaitosten esittely asiakkaille. Vierailutoi-
minnan ansiosta Vattenfall saa uusia asiakaskontakteja, sekä
mahdollisuuden antaa tietoa energiantuotannostaan ja siten vah-
vistaa ihmisten luottamusta yhtiötä kohtaan.

Ruotsissa Trollhättanin kosken vesi on palautettu samalla ta-
valla kuin Imatrankoskella. Erona on kuitenkin se, että Trollhät-
tanissa kaupunki ja voimayhtiö Vattenfall tekevät tiivistä yhteis-
työtä. Imatralla vastaavaa yhteistyötä ei ole vielä tehty, mutta

olosuhteet ovat suotuisat eikä yhteistyön kehittämiseksi ole olemassa esteitä.

Pohjois-Amerikan ja Kanadan rajalla sijaitsevat *Niagaran putoukset* valjastettiin alun perin siten, että ne palvelevat sekä voimantuotantoa että matkailua. Vesiputousta ei padottu täysin, vaan kaksi kolmasosaa putousten vedestä johdetaan piilotettujen kanavien kautta voimalaitoksiin, joiden yhteisteho on noin 4400 MW. Niagaran putoukset ovat yksi maailman suosituimmista matkailukohteista ja niitä käy katsomassa noin 20 miljoonaa matkailijaa vuosittain.

Voisiko Imatrankoskeen rakentaa Niagaran mallin mukaista *tunnelivoimalaa*? Lappeenrannan teknillisen yliopiston virtaustekniikan professorin Jaakko Larjolan mukaan teknisesti tällainen vaihtoehto on mahdollinen. Voimalaitos saisi käyttöönsä vain tunnelikanaviin johdettavan veden. Käytännössä Larjolan mielestä uuden tunnelivoimalan rakentaminen ei tunnu järkevältä, koska Imatrankoskella on jo toimiva vesivoimalaitos. Uuden voimalan rakennuskustannuksia ei saada katettua järkevässä ajassa, jos ajatellaan voimalaitoksen tuotantokykyä ja taloudellista tuottavuutta.

Paras ratkaisu vedenpalautukseen hänen mukaansa olisikin yksinkertaisesti patoluukkujen avaaminen ja veden osittainen laskeminen vanhaan uomaan. Tämä ratkaisu vastaa nykyisiä koskinäytöksiä. Jos ajatellaan, että 1/3 osa Vuoksen virtaamasta päästettäisiin juoksemaan vapaasti vanhaan koskiuomaan 24 tuntia vuorokaudessa, voimalaitos menettäisi tehostaan 50 MW. Laskelma perustuu oletukseen, jonka mukaan voimalaitoksen keskiteho on 150 MW ja Vuoksen keskivirtaama 600 m³. Sähkön nykyisellä kuluttajahinnalla⁵ (2,5 snt/kWh), koskesta aiheutuvat kulut olisivat noin 10 M€ vuodessa.

Miten Imatrankosken vesivoiman haltija suhtautuisi pysyvään veden palauttamiseen? Fortum Power and Heat Oy:n vesivoimapäällikkö Jouko Maarannan mukaan 10–15 % pysyvä ohijoukutus aiheuttaisi voimayhtiölle sadan miljoonan MWh vuosittaisen menetyksen. Sen voisi korvata vain osittain vanhaan uomaan rakennettavalla uudella voimalaitoksella, jonka kustannukset olisivat 60–75 M€. Investointi olisi kannattamaton, koska uuden voimalaitoksen tuotantokapasiteetti olisi liian pieni. Toisaalta jos vanhaan uomaan laskettaisiin vain 10–15% Vuoksen virtaa-

masta, ei tuolla vesimäärällä vielä synnyttäisi aidon tuntuista koskea.

Saadaanko ohijuoksutettavan veden energia talteen *uusilla virtaavaa vettä käyttävillä energiatekniikoilla*? Professori Jaakko Larjolan mukaan maailmalla on viime vuosikymmeninä kehitetty vapaan virtauksen tekniikoita ja esimerkiksi Iso-Britanniassa, Ranskassa ja Norjassa on koekäytössä valtamerten vuorovettä hyväksi käytäviä pienen voimaloita. Samaa teknologiaa on sovellettu jokiin, missä se toimii parhaiten kun veden virtaus on voimakas ja tasainen. Joen pohjaan ankkuroidaan esimerkiksi pyöriviä potkureita, jotka yhdistetään vedenpinnan ylä- tai alapuolella olevaan siltaan. Jos veden virtaus joessa on 2 m/s, halkaisijaltaan viiden metrin ja teholtaan 31 kW potkureita pitäisi olla jopa 4800kpl, jotta niistä saataisiin Imatrankosken voimalaitoksen tulosta vastaava 150 MW teho. Jo tämä luku osoittaa, ettei uusia vapaan virtauksen tekniikoita voida käytännössä soveltaa Imatrankoskeen.

Näyttääkin vahvasti siltä, että pysyvä veden palauttaminen Imatrankoskeen ei ole tällä hetkellä mahdollista. Koskinäytöksiä on kuitenkin mahdollista kehittää ja Fortumin ja Imatran kaupungin välisellä sopimuksella voidaan päättää kuinka paljon vettä patoluukkujen alta päästetään vanhaan koskiuomaan. Pitkällä aikavälillä voidaan harkita pysyvää vedenpalautusta Imatrankosken vanhaan koskiuomaan. Käytännössä tämän voisi toteuttaa myös purkamalla pato ja entisöimällä koski.

Kansainväliset esimerkit osoittavat, että *koskien entisöinti ja patojen purkaminen* on taloudellisesti mahdollista. Tällä hetkellä maailmalla on menossa kaksi päinvastaista suuntausta vesistöjen hyödyntämisessä. Etenkin kolmannen maailman maissa toteutetaan suuria patohankkeita, joilla pyritään saamaan aikaan merkittävää energiantuotantoa. Suuret hankkeet ovat kuitenkin kohtalokkaita monille kansanryhmille, jotka saavat elantonsa vesistöistä. Kansainvälisen World Commission on Dams'n raportin⁶ mukaan padot ovat kantaneet oman korvaamattoman osansa ihmiskunnan kehityksessä, mutta usein ne eivät ole tuoneet odotettua hyötyä. Patojen negatiivisia sosiaalisia ja ympäristöllisiä vaikutuksia on usein aliarvioitu ja komissio suosittelee uusien patojen rakentamisen sijaan vaihtoehtoisia energianhankinta-

muotoja, kuten bioenergian ja muiden pienten energianlähteiden käyttöä.

Keski-Euroopassa ja Amerikassa ollaan jo menossa takaisin luonnonmukaiseen vesistöjen hyödyntämiseen. Pohjois-Amerikassa toimivat International Rivers Network ja American Rivers -yhdistykset suojelevat jokia ja purkavat tuottamattomia ja haittaa aiheuttavia patoja. Hieman yllättäen voidaan todeta, että Amerikassa puretaan nykyisin enemmän patoja kuin rakennetaan uusia. Edellä mainittujen yhdistysten verkkosivuilla kerrotaan, kuinka ennen patojen ja vesirakentamisen ympäristövaikutusten uskottiin olevan minimaalisia. Vasta viime vuosikymmeninä on selvinnyt, että jopa yhden padon rakentaminen vaikuttaa tuhoisasti koko joen ja sitä ympäröivien vesistöjen ja metsien ekosysteemiin ja biodiversiteettiin.

Padot estävät kalojen nousemisen joissa, nostavat veden lämpötiloja huonontaan vedenlaatua, muuttavat luonnollista virtaamaa ja keräävät pohjasakkaa. Vanhat ja huonossa kunnossa olevat padot ovat lisäksi turvallisuusriski. Patoja puretaan paljon myös siitä syystä, että uuden padon rakentaminen on kalliimpaa kuin vanhan poistaminen.⁷

Saksassa esimerkiksi Rein ja Maas jokiin on palautettu tulvalueita. Ranskasta on puolestaan saanut alkunsa European Rivers Network, joka koordinoi muun muassa kansainvälistä patojen purkamisprojektia ”Dam Decommissioning Campaign in Europe”. Projektin nettisivuilla painotetaan, ettei mikään pato ole ikuinen,

Loiressa sijainneen Brives Charensacin pato kesällä 2003 juuri ennen purkamista. Kuva: SOS Loire Vivante - ERN France / <http://www.rivernet.org>

ja että ennen kuin pato voidaan purkaa käytännössä, se pitää ensin hävittää ihmisten mielistä.

Ranskassa on käynnissä Loire-joen palauttaminen lohien nousujoeksi ja joesta onkin purettu vuosina 1998–2005 viisi patoa, ja kahden muun padon purkaminen tapahtuu lähiaikoina. Patojen purkamisprojekti juontaa juurensa maan vesivoimalainsäädäntöön vuodelta 1919. Tuolloin päätettiin, että vesivoiman tuotantotoimiluvat myönnetään määräajaksi ja aina korkeintaan 75 vuodeksi. Määräajan jälkeen toimilupaa voi hakea uudelleen. Se edellyttää kuitenkin padon turvallisuuden lisäksi sitä, että padosta saatavat hyödyt luetaan siitä aiheutuvia haittoja suuremmiksi. Tällöin arvioidaan muun muassa padon monikäyttöisyyttä (juomaveden varastointikykyä ja padon merkitystä sähkötuotannolle) sekä sen vaikutusta alueen turismiin.

Loire-jokeen suunniteltiin rakennettavaksi 1980-luvun alussa kolme uutta suurpatoa, mikä synnytti Ranskan historian suurimman ympäristökiistan. Ranskan valtio aloitti vuonna 1994 ohjelman nimeltä ”Plan Loire Grandeur Nature”, joka on saanut aikaan huomattavia muutoksia jokien hallinnoinnissa. Ohjelman ansiosta suurpatojen hanke syrjäytettiin. Sen sijaan Loire-joesta purettiin kolme vanhaa patoa. Nyt Ranskassa on voimassa laki, jonka mukaan kaikista Atlantin valtamereseen laskevista joista on poistettava lohennousua estävät rakenteet tai vaihtoehtoisesti patoihin on rakennettava kalaportaat.

Sama paikka kesällä 2004 vuosi padon purkamisen jälkeen. Padon purkaminen oli hyvin symbolinen tapahtuma, koska patorakennus oli merkki ympäröivän Puy en Velaun alueen sähköistämisestä 1900-luvun lopussa. Kuva: SOS Loire Vivante - ERN France / <http://www.rivernet.org>.

Kolmen Ranskassa ensimmäiseksi puretun padon lisenssit olivat menneet umpeen vuonna 1994, eikä valtio myöntänyt niille jatkoaikaa. Syynä tähän kaikissa kolmessa tapauksessa oli kalojen nousun estyminen kalaportaista huolimatta, sekä kalojen kutupaikkojen tuhoutuminen. Yksi padoista oli lisäksi huonon kuntosaa vuoksi vaaraksi ympäristölle ja alueen asutukselle. Ranskassa valtio osallistuu toimilupansa menettäneiden patojen purkamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin, ja niin myös näissä tapauksissa. Myös padon omistaja on velvollinen osallistumaan purkutöihin ja niiden kustannuksiin. Näissä Ranskan ennakkotapauksissa yhden padon purkaminen oli tullut maksamaan keskimäärin 1,4 M€.

European Rivers Networkin internetsivuilla kerrotaan, että Länsi- ja Pohjois-Euroopassa on arviolta 10 000 vähintään viiden metrin korkuista patoa, joiden toimilupa menee umpeen lähimmän kymmenen vuoden aikana. Mikä on patojen tilanne Suomessa? Patoturvallisuuslaki ja -asetus tulivat Suomessa voimaan vuonna 1984. Lain mukaan ennen padon käyttöönottoa sille on tehtävä tarkastus, sekä laadittava turvallisuustarkkailuohjelma. Ohjelma voi sisältää padon tarkkailua, vuositarkastuksia, sekä määräaikaistarkastuksia enintään viiden vuoden välein.⁸

Kaakkois-Suomen Ympäristökeskuksen Jouni Mikkosen mukaan Suomen suuret vesistöpadot on tehty kestäväksi ikuisesti ja niiden korjaukset kohdistuvat vain liikkuviin ja kuluviin osiin. Mikkonen kertoo, että Suomessa on purettu lähinnä pienempiä järjestely-yhtiöiden kuivatus- sekä myllypatoja, jotka ovat peräisin 1950–60-luvulta ja ovat nyt menettäneet merkityksensä. Fortum Power and Heat Oy:n vesivoimapäällikön Jouko Maarannan mielestä Imatrankosken voimalaitoksen ja padon vanhentuessa niiden huoltokustannukset nousevat. Imatrankosken padon elinikästä ei ole saatavissa ennustetta, mutta tuskin suomalaiset padot ovat sen ikuisempia kuin padot muualla maailmassakaan.

Voisiko Imatrankosken patoa ajatella purettavaksi *ympäristöllisistä syistä*? Vuoksella voimalaitospadot ovat estäneet kalojen vaellukset, mitä on yritetty korvata kalaistutuksin. Veden katoaminen Imatrankosken vanhasta koskiuomasta asetti aikoinaan ympärillä olevan luonnon uuteen tilanteeseen, koska veden virratessa vapaana puut ja kasvit joutuivat sopeutumaan vuodenaikojen vaihteluun. Alueen puusto on muuttunut koko ajan

lehtomaisemmaksi ja itärannan graniittikallio on joutunut altistumaan kapillaari-ilmioille.

Ympäristöhaittojen korjaamiseksi ei riitä, että Imatrankosken pato puretaan, vaan luonnontilaisuuden palauttamiseksi tarvitaan koko joen kattava suurhanke. Suomessa vesistöjä kunnostetaan ja hoidetaan Ympäristöministeriön mukaan vesi- ja rantaluonnon, virkistysmahdollisuuksien ja arvokkaiden maisemien palauttamiseksi ja säilyttämiseksi. EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin mukaan vesistöihin pyritään palauttamaan luontainen tila. Jokien kunnostuksissa tavoitteena on useimmiten palauttaa kaloille suotuisat olosuhteet.

Kaikki nämä periaatteet puoltavat Vuoksen palauttamista luonnontilaan ja Imatrankosken vapauttamista. Kaakkois-Suomen alueella entisöintitöiden pääpaino on nyt kuitenkin pienempien vesistöjen ja jokien uomien kunnostamisessa, koska lähes kaikki niistä on jossain vaiheessa perattu uittoa varten. *Koska Keski-Euroopassa vaaka on jo nyt kallistunut luontoarvojen puolelle, on vain ajan kysymys milloin Suomessa ollaan valmiita suurten jokien vapauttamiseen.* Tällöin laitetaan puntariin energiantuotannon arvo ja vaikeammin mitattavissa olevat luonto- kulttuuri- ja historialliset arvot.

Pieniä askelia tähän suuntaan on jo otettu. Imatralla on viime aikoina keskusteltu kiivaasti Vuoksen kansallisesta kaupunkipuistohankkeesta. Sen rajojen sisään sijoittuisi myös Imatrankoski ja Kruununpuisto. Kaupunkipuisto-ohjelman tavoitteena on suojella Vuoksen varren alueita ja sen luonnon, asumisen ja elinkeinojen historiaa.⁹ Tämä on yksi esimerkki luonto- kulttuuri- ja historiallisten arvojen esiintuomisesta ja punnitsemisesta. Imatrankosken osalta Kruununpuiston suojelullinen ja omistuksellinen asema määritettäisiin tarkemmin kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Suunnitelman laativat kaupunki ja alueellinen ympäristökeskus, ja se hyväksytään ympäristöministeriössä. Puistohankkeen kynnyskysymyksiä ovat puistoalueille tehdyt maankäyttösuunnitelmat (Saimaan ranta-alueille on kaavoitettu omakotitaloalueita), sekä suurten maanomistajien huoli maankäyttöoikeuksista kaupunkipuistossa.

Imatran kaupunki on lisäksi päättänyt ehdottaa Vuoksen aluetta Unescon maailmanperintökohteiden luetteloon parhaillaan harkinnan alla olevan Saimaa-Pielinen järvialueen maailmanperintöhankkeen yhteyteen. Maailmanperintösopimus mää-

rittelee ihmiskunnan arvokkaimmat kohteet yhteiseksi perinnöksi, joita julkisuudessa nimitetään maailmanperintökohteiksi. Matkailun näkökulmasta sekä kansallisen kaupunkipuiston laatiminen, että sen saaminen osaksi laajempaa maailmanperintökohdetta olisivat luonnollisesti erittäin tärkeitä vetovoimatekijöitä Imatran kaupungille.

Milloin sitten ollaan valmiita Imatrankosken pysyvään vedenpalautukseen? Suoraa vastausta ja aika-arviota on mahdotonta antaa, mutta asiaa voidaan toki pohtia muutamasta näkökulmasta. *Voimantuotannon näkökulmasta* pysyvä vedenpalautus tulee ajankohtaiseksi silloin, kun vesivoiman tuotanto ei ole enää kannattavaa. Tällaiseen tilanteeseen voidaan päätyä, kun voimalaitoksen rakenteisiin tai sen kuluviin osiin joudutaan tekemään suuria investointeja. Mittavat investoinnit eivät maksaisi itseään takaisin, koska Imatrankosken voimalaitoksen energiantuotantokapasiteetti on rajallinen ja sen merkitys koko maan sähköntuotannolle on hyvin pieni. Käytännössä tilanne olisi mahdollinen, jos voimalaitospadolle annettaisiin purkumääräys ja pato pitäisi rakentaa uudestaan. Tällainen tilanne voi tulla eteen jo muutamien lähivuosisikymmenen aikana. Imatrankosken voimalaitos ja sen pato ovat jo nykyisellään suhteellisen vanhoja ja voimalaitoksen ylläpito- ja korjauskustannukset nousevat laitoksen vanhetessa vuosi vuodelta.

Vesivoiman merkitys sähköntuotannolle voi tulevaisuudessa vähentyä *energiapoliittisten linjausten* myötä. Jos Suomessa päädytään rakentamaan lisää ydinvoimaa, vesivoiman prosentuaalinen osuus energiantuotannosta vähenee entisestään. Toisaalta tulevaisuudessa panostetaan bioenergian tuotantoon ja pienten energianlähteiden käyttöön. Nämä energianhankintamuodot ovat vesivoimaa ympäristöystävällisempiä ja tukevat paremmin päästökauppaa koskevia määräyksiä. Virtaavaa vettä hyväksikäyttävät energiatekniikat kehittyvät myös koko ajan. Näiden muutosten seurauksena tulevaisuudessa vertaillaan varmasti sitä, ovatko suuret padot merkittävämpiä energiantuotannolle vai olisiko niiden purkaminen kannattavampaa ympäristö- ja kulttuuriarvoja ajatellen.

Tällä hetkellä Fortum Power and Heat Oy luovuttaa voimantuotantoon kuuluvaa vettä matkailukäyttöön vain koskinäytöksissä. Pysyvä vedenpalautus voisi tulla mahdolliseksi siinä vaiheessa kun Fortum laskisi saavansa *juoksevasta vedestä enem-*

män hyötyä imago- ja markkinointivälineenä kuin sähköntuotannon välineenä. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiö hyödyntäisi Imatrankosken alueen matkailijamääriä omassa markkinoinnissaan ja oman tunnettavuuden kasvattamisessa. Vedenpalautus Imatrankoskeen voisi toisaalta toimia Fortumin kulttuuri- ja ympäristötekonä, josta se saisi ennalta arvaamatonta positiivista mainetta. Imatrankoskessa ja sen patorakenteissa ei ole mitään estettä vedenpalautukselle. Tällainen tilanne onkin mahdollinen heti kun Fortum on valmis sitä kokeilemaan. Vettä voitaisiin ajatella laskeuttavan Imatrankosken vanhaan uomaan koemielessä esimerkiksi kesällä turisticsesongin ajan.

Pysyvä vedenpalautus Imatrankoskeen voi tulla ajankohtaiseksi myös silloin, kun *valtio tai kaupunki näkee tarpeellisena lunastaa Imatrankosken ja Kruununpuiston alueet* itselleen arvokkaana kulttuuriperintönä ja kansallismaisemana. Tällöin puhutaan joko pakkolunastuksesta, jota käytettiin myös voimalaitosta rakentaessa tai yksikertaisesti siitä, että valtio tai kaupunki tarjoutuu ostamaan Imatrankosken maa- ja vesialueet Fortum Power and Heat Oy:ltä.

Ympäristöllisistä syistä tehtävä vedenpalautus edellyttäisi suuria muutoksia poliittisessa päätöksenteossa. Jokien entisöintiin olisi suunnattava mittavia investointeja valtakunnan tasolla. Vaadittaisiin myös muutoksia lainsäädäntöön, jotta suuria vesistöpatoja voitaisiin määrätä purettavaksi sellaisten ympäristöllisten haittavaikutusten vuoksi, jotka liittyvät kalojen nousemiseen tai vedenlaatuun. Keski-Euroopassa ja Amerikassa patoja on jo purettu ympäristöllisistä syistä, mutta vastaava tilanne vaatii Suomessa vuosikymmenien työn. Tällä hetkellä Suomessa toimivien ympäristöliikkeiden ohjelmiin ei kuulu suurten jokien entisöinnin puolesta puhuminen tai vesivoiman ympäristöllisten haittavaikutusten tutkiminen. Myöskään suomalaiset kulttuuri-instituutiot tai -järjestöt eivät ole kiinnostuneita kansallisten maisemiemme puolesta puhumisesta saati suojelusta.

Vedenpalautus on siis mahdollinen pitkällä aikavälillä ja se vaatii sekä kansalaisten, päättäjien että yritysten aktiivisuutta. Lähivuosina vesi palaa Imatrankoskeen ainakin koskinäytöksissä. Samalla on tärkeää miettiä muita keinoja Imatrankosken matkailulliseen hyödyntämiseen.

4. IMATRANKOSKEN MATKAILU

Vielä 1900-luvun alussa Imatrankoski oli Suomen suosituin matkakohde. Paikkakunnan vetovoima perustui vapaana virtaavaan koskeen ja sitä ympäröivään Kruununpuistoon. Tällä hetkellä Imatra on myös suosittu matkakohde, mutta vetovoiman muodostaa Saimaan rannalla sijaitseva kylpylä ja sen tarjoamat modernit palvelut.

Tässä luvussa pohditaan Imatrankosken matkailullista vetovoimaa ja Imatrankosken todellista ja mahdollista roolia alueen matkailun kehittämisessä. Päätöksentekijöitä ja yrittäjiä luonnollisesti kiinnostaa eniten se, miten Imatrankosken kehittäminen vahvistaisi kaupungin taloutta ja lisäksi alueen vetovoimaa.

Imatrankosken matkailullisen vetovoiman nykytilaa on selvitetty pienimuotoisella kirjallisella kyselytutkimuksella neljässä hotellissa¹⁰. Kyselyssä haettiin matkailijoiden motiiveja matkakohteen valinnassa. Tutkimus oli hyvin rajallinen, joten tuloksista voidaan tehdä korkeintaan suuntaa-antavia päätelmiä.

Kotimaisten matkailijoiden tärkein matkakohteen valintakriteeri oli lähes poikkeuksetta sukulaisten tai tuttavien luona vierailu tai alueen läheisyys. Venäläisistä turisteista puolet piti Imatran ennen kaikkea mukavana lomanviettopaikkana.

Kaikista vastaajista 15 prosenttia tuli katsomaan Imatrankoskea, mutta kukaan vastaajista ei ollut valinnut koskea ainoaksi matkakohteen valintakriteeriksi. Kosken ohella Imatralle tultiin lomailemaan, nauttimaan luonnosta ja tekemään ostoksia. Mielenkiintoista on se, että vain yksi koskea katsomaan tullut vastaaja yöpyi Imatran kylpylässä ja loput kahdeksan Vuoksenhoviissa ja Cumuluksessa. Imatrankosken vetovoima onkin varmasti suurempi niiden matkustajien keskuudessa, jotka valitsevat majoipaikakseen keskustan hotellit. Valtionhotellin vastausmäärä jäi valitettavasti niin pieneksi, ettei sen suhteen voi tehdä minkään-

laisia johtopäätöksiä. Jos kyselytutkimus olisi tehty turistikaudella ja siinä olisi huomioitu myös päivämatkailijat, Imatrankosken vetovoima olisi saanut suuremman korostuksen.

Matkailijoiden suosituin ajanviettokohde oli ymmärrettävästi Imatran kylpylä (50 % kaikista vastaajista). Sen ohella matkustajat halusivat käydä ostoksilla (36 %). Kylpylä veti puoleensa hyvin valikoituja matkustajia, sillä vain 28 % kaikista muualla kuin kylpylässä yöpyneistä ilmoitti käyvänsä kylpylässä. Suomalaisista muualla yöpyneistä vain yksi vieraili kylpylässä.

Koskinäytöksiä seurasi 33 % ja Kruununpuistossa vieraili 23 % vastaajista. Koskinäytökset kuuluivat vastaajista 36 % ja Kruununpuisto vastaajista 31 % matkasuunnitelmiin. Etelä-Karjalan matkailun tulo- ja työllisyys selvityksessä¹¹ esitetyn laskelman mukaan Imatrankoskella oli käynyt tai suunniteltiin käyvänsä 36 % maakunnan matkailijoista. Kyselyn ja selvityksen antamat tulokset ovat siten samansuuntaisia. Imatrankoski on edelleen kiinnostava kohde ja yhä reilu kolmannes paikkakunnalle matkustavista liittyy kosken ja Kruununpuiston matkaohjelmaansa.

Mikä houkuttelee matkailijat Imatralle? Etelä-Karjalan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusraportin mukaan matkailijoita miellytti eniten Etelä-Karjalassa luonto ja ympäristö (82 % vastaajista), iloiset ja vieraanvaraiset ihmiset (50 %), Saimaa, vesistöt ja kanava (44 %), sekä maisemat (38 %). Matkailijat kaipasivat maakuntaan kuitenkin lisää tapahtumia, aktiviteetteja ja monipuolisuutta. Sen lisäksi toivottiin parempaa markkinointia ja mainontaa sekä enemmän tietoa mahdollisuuksista ja palveluista. Kotitalouksille teetetyssä vastaavassa kyselyssä kolme suosituinta parannusehdotusta olivat tapahtumien lisääminen ja monipuolisuus, edulliset majoituspaikat sekä tehokas mainonta ja markkinointi.

Maakunnan yrittäjät arvostivat eniten Etelä-Karjalassa Saimaata ja vesistömaisemia (93 %), Lappeenrannan satamaa (56 %), Imatrankoskea (53 %), sekä alueen luontoa (58 %). Yrittäjien mukaan alueen kehitystä haittaavat yhteistyön puute, toimintojen hajanaisuus ja byrokratia, huono infrastruktuuri, sekä syrjäinen sijainti. Maakunnan vetovoimaa voitaisiin lisätä parantamalla palvelu- ja tapahtumatarjontaa sekä panostamalla markkinointiin.

Pietarilaisen matkatoimisto Balt Expressin mukaan venäläiset matkustavat Imatralle lepäämään ja nauttimaan puhtaasta

luonnosta. Imatran valtti on sen läheisyys. Imatralle on mahdollista tehdä lyhyitä yhden tai muutaman päivän virkistysmatkoja suhteellisen edullisesti. Imatralle on myös tarjolla tasokasta majoitusta ja palvelua.

Kaikki edellä esitetyt kyselyt ja tutkimukset osoittavat, että Imatrankoski koetaan yhä maakunnan matkailun vetovoimatekijäksi. Imatrankoski on osa Etelä-Karjalan ainutlaatuista luontoa ja maisemaa. Imatrankosken etuna on lisäksi se, että kohde sijaitsee aivan kaupunkialueen ja sen tarjoamien modernien palvelujen läheisyydessä.

Alueen kehittämisessä kannattaa ottaa huomioon tutkimuksissa havaitut tarpeet eli aktiivisempi tapahtumatarjonta, markkinointi ja tiedottaminen. Maakunnan ja Imatrankosken matkailua voidaan helposti kehittää markkinoimalla alueen luontoa ja historiaa sekä koti- että ulkomailla, sekä lisäämällä alueen oheistapahtumia ja aktiviteetteja. Tutkimuksen mukaan matkailijat nauttivat paikallisten ihmisten ystävällisyydestä ja vieraanvaraisuudesta. Se onkin perinteinen eteläkarjalainen vahvuus, jota voidaan hyödyntää luomalla aitoja kontakteja matkailijoiden ja alueen asukkaiden välille.

Tämän raportin yksi tärkeimmistä tehtävistä on pohtia, toisiko Imatrankosken kehittäminen alueen matkailulle ja Imatran kaupungille selkeitä taloudellisia etuja, jotka voisivat kompensoida vedenpalautuksesta johtuvan vähentyvän energiantuotannon aiheuttamat taloudelliset menetykset. Tähän kysymykseen vastaaminen edellyttäisi, että käytettävissä olisi selkeitä taloudellisia laskuperusteita, joiden varaan vertailu voidaan tehdä. Kulttuuriarvojen taloudellisen merkityksen laskeminen on kuitenkin hankalaa ja alan metodiikkaa ollaan vasta kehittämässä. Tästä johtuen on turha edes yrittää tarjota konkreettisia talouslukuja, joita voitaisiin verrata Imatrankosken energiantuotannosta saataviin lukuihin.

Toisaalta tarkastelun lähtökohdaksi voidaan ottaa myös aivan uusi näkökulma. Matkailu ja energiantuotanto mielletään yleensä vastakohdiksi, mutta molempia aloja voidaan kehittää myös rinnakkain ja yhteistyössä. Imatrankoskella vertailu ei ole ratkaisu matkailun kehittämiseen ja alue onkin hyvä esimerkki siitä, kuinka energiantuotanto ja matkailu ovat olleet sidoksissa

toisiinsa jo vuosikymmenien ajan. Voimalaitos on kosken ja Kruunupuiston ohella yksi alueen matkailullisista vetovoimatekijöistä.

Imatrankosken alue on siten korvaamattoman tärkeä Imatran kaupungille. Seuraavassa esitettävät arviot Imatrankosken matkailun taloudellisesta merkittävydestä pohjautuvat olemassa oleviin tietoihin, jotka ovat yleisiä ja monella tavalla riittämättömiä. Imatrankosken matkailun talousvaikutuksia ei ole koskaan tutkittu perusteellisesti ja kävijälaskentaa alueella tehdään ainoastaan koskinäytöksistä. Tästä huolimatta arvio kannattaa tehdä, koska näin saadaan edes jonkinlainen konkreettinen näkemys alueen matkailun taloudellisista vaikutuksista.

Seuraavassa tarkastelleen alueen matkailun talousvaikutuksia puhtaasti maakunnan yöpymistilastojen ja matkailutulon pohjalta. Etelä-Karjalan alueen matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksia on tutkittu Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy:n raportissa lokakuulta 2005. Tutkimuksen mukaan matkailun kokonaistaloudellinen vaikutus maakunnassa on yhteensä 154 M€¹². Tämä luku koostuu seuraavista tekijöistä:

Tulot:	M€
Välitön matkailutulo	101
Matkailutoimialojen ostot muilta toimialoilta	17
Palkkatulot matkailutoimialoilla	13
(Välilliset palkkatulot, jotka muodostuvat matkailutoimialojen ostoista	~1)
Verotulot	3
Venäläisten ostot maakunnassa, ja niiden kerrannaisvaikutukset	20
Yhteensä	154

Imatran kaupungin välitön matkailutulo vuonna 2005 oli 27,8 M€, joka on 27,5 % maakuntaan jäävästä matkailutulosta. Matkailun kokonaistaloudelliset vaikutukset Imatralla voitaneen laskea karkeasti samalla prosenttiosuudella koko maakunnan matkailun kokonaistaloudellisesta vaikutuksesta, jolloin tulokseksi saadaan 42,4 M€.

Kaiken kaikkiaan puolet Etelä-Karjalan maakunnassa vierailevista matkailijoista ilmoitti käyvänsä matkansa aikana Imat-

Imatralaisen rock-yhtyeen Osmo's Cosmoksen kitaristi Pete Kiisseli liukuu kosken yli Vaijeriliu'un avajaispäivänä toukokuussa 2006.
Kuva: Mikko Nikkinen / Storymakers / <http://www.taikurijateras mies.net>.

ralla. Tutkimuksen mukaan 36 % maakunnan matkailijoista sanoi käyneensä aikaisemmin, tai aikovansa käydä matkansa aikana myös Imatrankoskella.¹³ (Vuonna 2005 Etelä-Karjalassa rekisteröitiin noin 350 000 yöpymistä, mikä tarkoittaa 120 000 kävijää Imatrankoskella.¹⁴) Imatrankosken matkailun kokonaistaloudellisten vaikutusten voi siten arvioida olevan 15,3 M€ (36 % 42,4 M€:sta).

Alueen matkailu vaikuttaa myös yritysten liikevaihtoon, yrittäjien ja työntekijöiden palkkoihin ja niistä kerättäviin veroihin sekä paikkakunnan investointeihin ja kulutukseen. Tämän moni-

mutkaisen mikrotaloudellisen verkoston selvittämiseen vaadittaisiin kuitenkin perusteellisempi tutkimus. Tässä yhteydessä riittää, kun kerrotaan lyhyesti yrittäjien toiminnasta, työllistävistä vaikutuksista ja investoinneista.

Imatrankoskella toimii Taikuri ja Teräsmies Oy, joka työllistää omistajansa Janne Hinkkasen täysipäiväisesti. Sen lisäksi yritys palkkaa tarpeen mukaan työntekijöitä avustaviin tehtäviin. Yritys investoi viime vuonna vanhan koskiuoman ylittävään vaijeriliukuun noin 190 000 €, josta hieman yli puolet saatiin sponsori-rahana. Taikuri ja Teräsmies Oy pyrkii laajentamaan toimintaansa alueella samalla tuotekonseptilla ja tulevaisuudessa suunnitteilla vähintään 10 M€:n investoinnit.

Toinen alueella toimiva yritys on Imatran Moottorikerho. Se omistaa Imatrankosken siltojen välissä sijaitsevan kioskirakennuksen, joka on vuokrattu alan yrittäjälle kesäisin. Kioski on kolmena viime kesänä työllistänyt yhden työntekijän. Tänä talvena Moottorikerho tekee kioskiin remonttia arviolta 20 000 € edestä. Edellä esitetyn perusteella voidaankin todeta, ettei Imatrankoski ja sitä ympäröivä Kruununpuisto ole nykyisissä olosuhteissa houkutteleva investointikohde suurelle määrälle yrittäjiä.

Tilanne voi kuitenkin muuttua. Etelä-Karjalan matkailustrateginen tavoite on, että vuoteen 2010 saakka yöpyjien määrä maakunnassa nousee 4,4 % vuosittain. Tavoite koskee myös Imatrankosken matkailijamääriä ja jos se toteutuu, kävisi alueella vuonna 2010 vuosittain 150 000 matkailijaa. Tämä olisi noin 30 000 turistia enemmän kuin vuonna 2005. Imatrankosken matkailun kokonaistaloudellisen vaikutuksen kasvu olisi myös vahvaa. Kasvua vuodesta 2005 olisi yhteensä 3,6 M€ ja matkailun kokonaistaloudellinen vaikutus nousisi 18,9 M€:oon.

Laskelmat perustuvat kuitenkin sille oletukselle, että alue pysyy ulkoiselta olemukseltaan ja toimintamahdollisuuksiltaan lähes ennallaan. Strategiassa alueen kehittäminen (esim. uudet tapahtumat tai attraktiot) lasketaan ulkopuolisiin tekijöihin, eikä niiden vaikutusta alueen matkailulle ole arvioitu.

Yhteenvedona voidaan todeta, että *Imatrankosken matkailun taloudellisia vaikutuksia mitattaessa tulee huomioda ennen kaikkea sen vetovoimamerkitys*. Kulttuuriperintökohde on itsessään korvaamattoman arvokas voimavara, jonka arvoa on vaikea mitata. Ehkä paras tapa arvon määrittämiseen on pohtia, mikä vaihto-

ehtoinen kohde voisi korvata Imatrankosken ja Kruununpuiston. Tällainen asetelma osoittaa, ettei Imatrankosken merkitystä ja arvoa voida laskea pelkästään taloudellisilla mittareilla.

Mikä merkitys Imatrankoskella on Imatran matkailuimagolle? Matkailuntutkija professori Seppo Ahon mukaan matkakohteen vetovoima voi perustua yhteen tai useampaan asiaan, tai vetovoiman voi muodostaa alueen kokonaisvaltainen maine ja imago. Matkakohteen valintaan vaikuttavia tekijöitä voidaan jakaa ydin- ja kehystekijöihin. Ytimeen sijoittuvat kohteen merkittävän vetovoiman tekijät, jotka erottavat sen muista kohteista ja joihin kohteesta muodostuvat mielikuvat perustuvat. Kehystekijöihin luetaan palveluntuottajat, kuten liikenne-, majoitus- ja ravitsemuspalvelut. Seppo Ahon mukaan vetovoimaisen kohteen tärkein tekijä on sen yhtenäinen ja selkeä imago.

Ahon määritelmää voidaan hyvin soveltaa Imatrankosken ja Kruununpuiston alueeseen. Imatran matkailumarkkinoinnissa käytetään hyväksi Imatrankosken ja koskinäytösten voimakkaita visuaalisia mielikuvia. Kosken ainutlaatuisuutta on mahdoton kiistää ja se erottaa Imatran muista Suomen kaupungeista. Voimalaitos muutti perusteellisesti Imatrankosken luonteen kahdeksan vuosikymmentä sitten, mutta muutos ei ole romuttanut kaupungin imagoa ”koskikaupunkina”. Luonnon muokkaama koski on ainutlaatuinen ja mahdoton rakentamalla rakentaa muualle.

Mikä on Imatrankosken asema alueen matkailustrategioissa? Matkailuntutkija Pekka Kauppilan mukaan matkailun kehittäminen edellyttää selkeitä poliittisia päätöksiä, jotka perustuvat huolelliseen suunnitteluun. Samoin paikallisilla poliittisilla päättäjillä ja virkamiehillä sekä yrittäjillä täytyy olla samansuuntainen käsitys alueen matkailullisesta kehittämisestä.

Etelä-Karjalan matkailustrategia 2006–2015¹⁵ ohjaa koko maakunnan matkailun kehittämistä. Matkailustrategian kärkihankkeet ovat myynnin ja markkinoinnin organisointi, ympärivuotisen Saimaa-brändin rakentaminen Etelä-Karjala vetoisesti, Venäjän läheisyyden hyödyntäminen ja liikkumisyhteyksien parantaminen, sekä kokous-, kongressi- ja tapahtumamatkailun kehittäminen. Lisäksi tavoitteena on nostaa Lappeenrannan lentokentän valmiudet sille tasolle, että lentoliikennettä voidaan tulevaisuudessa laajentaa. Alueellisesti matkailustrategian painopisteinä ovat Lappeenrannan sataman ja linnoituksen alue sekä

Imatran vapaa-aikakeskus. Keskittymän keskeiset elementit ovat puolestaan Vuoksi ja Saimaa. Suomen matkailuhistorian merkki-kohteet Imatrankoski ja Valtionhotelli täydentävät strategian mukaan Imatran vapaa-aikakeskusta.

Imatrankoski ja Kruununpuisto eivät siten kuulu matkailustrategian varsinaisiin alueellisiin painopisteisiin. Imatralla tilanne on vastaavanlainen. Imatran ja samalla koko seutukunnan matkailu- ja elinkeinopalveluista vastaa Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy.¹⁶ Kehitysyhtiön laatiman elinkeinostrategian¹⁷ mukaan matkailun kehittämisen pääpaino on Imatralla kylpylän alueessa. Strategiassa otetaan kantaa myös matkailun merkitykseen alueen elinkeinokentässä. Teollisuusyritysten työpaikat tulevat vähentymään tulevaisuudessa ja arviolta kolme neljäsosaa uusista työpaikoista syntyy yksityiselle palvelusektorille. Tämä tarkoittaa sitä, että matkailun merkitys alueen työllistäjänä kasvaa. Elinkeinostrategiassa korostetaan kaupan ja matkailualan palveluihin panostamista, jotta Imatran seudusta saadaan elinvoimainen alue ja houkutteleva matkailukohte.

Etelä-Karjalan Maakuntasuunnitelmassa (2003) painotetaan, että maakunnan valtakunnallisesti merkittävälle historiallisille kokonaisuuksille on taattava jatkuvan kehittämisen mahdollisuus. Yksi näistä kokonaisuuksista on Imatrankoski. Matkailu on Maakuntasuunnitelmassa nostettu teollisuuden rinnalla maakunnan

Imatran Moottorikerhon omistama kioskirakennus, joka on kovasti remontin tarpeessa. Rakennus oli alun perin kuusikulmainen, mutta se sai myöhemmin lisäsiiven. 1940-luvulla rakennettu kiosk toimi Imatran ajojen aikaan matkamuiستomyymälänä. Kuva: Virpi Kaisto.

peruselinkeinoksi. Samaan hengenvetoon kuitenkin todetaan, että tulevaisuudessa maakunnan teolliset työpaikat lisääntyvät noin 550:llä vuoteen 2030 mennessä. Sen sijaan kaupan ja matkailun työpaikkojen ennustetaan vähentyvän noin 215 työpaikalla.¹⁸

Tämä ristiriita vaikuttaa Imatrankosken kehittämiseen. Kuten edellä todettiin, Imatrankoskella elävät rinnakkain teollisuus ja matkailu, ja Imatra on edelleen sekä teollisuus- että matkailukaupunki. Strategian laatijat uskovatkin matkailun tulevaisuuteen, mutta samalla he luottavat teollisuuteen alueen peruselinkeinona. Tällainen asenne pohjautuu historialliseen kehitykseen. Etelä-Karjalassa on vahvat teolliset perinteet ja suurteollisuus on ollut maakunnan suurin työllistäjä kohta jo sadan vuoden ajan.

Etelä-Karjala on myös tärkeä matkailualue, vaikka matkailun merkitystä maakunnalle on vaikeampi todistaa. Tällä hetkellä matkailun taloudelliset edut eivät pysty kilpailemaan teollisuuden kanssa, jonka jättiläisinvestoinnit viimeisten vuosikymmenien aikana ovat tuoneet alueelle vaurautta ja työpaikkoja. Matkailun investoinnit ovat teollisuuteen verrattuna minimaalisia ja tämä luonnollisesti vaikuttaa matkailun taloudelliseen merkitykseen.

Etelä-Karjalan matkailulliset ja teolliset perinteet kohtaavat konkreettisesti juuri Imatrankoskella. Energiantuotannon taloudellisista arvioista on saatavissa tarkkoja lukuja, kun taas matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkimus maakunnassa on alkutekijöissään¹⁹. Numerofaktaan perustuva päätöksenteko asettaakin energiantuotannon helposti matkailun edelle. Vastaavaa ongelmaa ei ole Imatran kylpylän alueella, jossa ei ole kilpailevia teollisuuslaitoksia.

Tästä huolimatta voidaan vahvoilla perusteilla väittää, että Imatrankoski on yhä Imatran matkailun symboli. Jos alueen matkailuun panostetaan, samalla vaikutetaan koko kaupungin matkailun vetovoimaisuuteen ja kasvatetaan matkailun talousvaikutuksia. Imatrankoskea voidaankin hyvällä syyllä pitää kaupungin matkailun valmiina brändinä, jota tulisi hyödyntää paljon nykyistä enemmän.

5. IMATRANKOSKEN MATKAILUN SWOT-ANALYYSI

<p>Vahvuudet</p> <p><i>Alue:</i> historia luonto maisema imago</p> <p>sijainti lähellä rajaa sijainti lähellä kaupunkikeskustaa uusine ostoskeskuksineen</p> <p><i>Palvelut:</i> alueella majoitus- ja ravintolapalvelut</p> <p><i>Toimijat:</i> usia innokkaita yrittäjiä</p>	<p>Heikkoudet</p> <p><i>Alue:</i> veden puuttuminen koskesta koskinäytösten vähäisyys puiston huono kunto turistialueen maine kaupunkilaisten keskuudessa</p> <p><i>Tiedon kulku:</i> opasteiden vähäisyys ja huono kunto puutteet kaupungin sisäisessä matkailutiedottamisessa opastettujen kävelykierrosten vähäinen käyttö</p> <p><i>Palvelut:</i> oheispalvelujen vähäisyys johtaa matkailijoiden lyhyeen viipymään alueella</p> <p><i>Toimijat:</i> kaupungin huono taloudellinen tilanne yksityisten toimijoiden vähäisyys ja pienet investointimahdollisuudet</p>
<p>Mahdollisuudet</p> <p><i>Alue ja palvelut:</i> upeat puitteet, joihin voidaan kehittää erilaisia matkailu- ja ohjelmapalveluita, sekä aktiviteetteja tapahtumia rakentamatonta maa-aluetta sijainti keskustan ja rajan läheisyydessä</p> <p><i>Tiedon kulku:</i> saavutettavuuden (opasteet, matkailuinformaation saatavuus, markkinointi) parantaminen antaa uusia mahdollisuuksia matkailijavirtojen kasvuun</p> <p><i>Toimijat:</i> Imatran kaupungin ja Fortum Oyj:n yhteistyö Etelä-Karjalan Matkailu Oy uudet ja nykyiset yrittäjät</p>	<p>Uhat</p> <p><i>Alue:</i> kosken sulkeminen kokonaan sijainti ja riippuvuus venäläisistä matkailijoista</p> <p><i>Toimijat:</i> kiinnostuksen puute alueen kehittämistä ja hyödyntämistä kohtaan rahoituksen puute</p>

6. TULEVAISUUS 1:

IMATRAN MATKAILUN PAINOPISTE KYLPLYLÄN KEHITTÄMISESSÄ

Viime vuosien aikana Imatran kylpylästä on tullut yksi maan vetovoimaisimmista matkakohteista, jonka majoitusvuorokaudet ovat kasvaneet tasaisen varmasti. Imatralla matkailustrateginen pääpaino onkin Imatran kylpylän kehittämisessä. Onko kuitenkaan järkevää rakentaa Imatran matkailun tulevaisuus yhden vetovoimaisen kohteen varaan? Onko viisasta jättää kehittämättä jo olemassa olevia luonnollisia vetovoimatekijöitä, joista tärkein on Imatrankoski ja Kruununpuisto?

Matkailuntutkija Pekka Kauppihan mukaan matkakohteen ulkoisiin tekijöihin, kuten matkailukeskusten väliseen kilpailutilanteeseen ei usein kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Imatran kylpylä onkin saamassa vakavasti otettavat kilpailijat Joutsenon Rauhan vapaa-ajan keskuksesta, sekä Kiteen Pajarinhovista, jonne rakennetaan lähitulevaisuudessa kylpylä. Samoin Lappeenranta on ilmoittanut halustaan rakentaa uuden kylpylän Linnoituksen lähistölle.

Kylpylä on attraktiona hyvin käytetty malli ja samalla erityisen herkkä kilpailulle. Imatra ottaakin suuren riskin keskittäessään matkailuinvestoinnit yksistään kylpylän alueelle. Kylpylän suurin asiakasryhmä ovat venäläiset matkailijat, jotka toistaiseksi ovat pitäneet Imatrania ”kotikylpylänään”. Yksipuoleinen kohde-ryhmä aiheuttaa kuitenkin toisen suuren riskitekijän. Venäjän talous on kasvanut vahvasti, mutta esimerkiksi vuoden 1998 ruplan romahdus aiheutti maassa laajamittaisen laman. Toisaalta Venäjä on toistavasti muuttanut matkustusmääräyksiä EU-alueelle. Jos Venäjän taloudessa tai matkustussäännöissä tapahtuisi radikaaleja muutoksia, niiden vaikutukset tuntuisivat ensimmäisenä juuri Imatran kylpylässä.

Kylpylän riskejä voidaan tasata laajentamalla Imatran matkailuinfrastruktuuria. Tällöin huomio kohdistuu Imatrankosken

alueeseen, josta on kehittynyt Imatran kaupungin historiallinen keskusta. Kaupunkien historialliset keskustat ovat tunnetusti asukkaiden ylpeydenaiheita ja tärkeitä imagotekijöitä. Mitä olisivat esimerkiksi Tallinna tai Praha ilman vanhoja kaupunkikeskustojaan? Jos Imatrankosken aluetta ei ryhdytä järjestelmällisesti kehittämään, se viestittää matkailijoille ja myös asukkaille siitä, ettei omasta kaupungista ja sen historiasta tarvitse välittää.

Moni suomalainen kaupunki kehittää matkailun vetovoimatekijöitä keinotekoisesti ostosparatiiseilla ja huvipuistoilla. Imatra on sikäli onnellisessa asemassa, että kaupungilla on luonnostaan kaunis ja korvaamattoman arvokas Imatrankoski. Vastaavilla luonnonnähtävyyksillä varustetut Lapin suuret hiihtokeskukset ovat laajentaneet tarjontaansa rakentamalla luonnonmaiseman rinnalle kylpylän. Rukalla, Levillä, Ylläksellä ja Saariselällä kylpylä on siten vain osa matkailun kokonaiskonseptia. Matkakohteen monipuolisuus ja kehittyneisyys vahvistavat matkailun paikallistaloudellisia vaikutuksia ja jättävät alueelle enemmän pääomaa matkailun edistämistyöhön.

Imatrankosken alueen kehittämistä haittaa kuitenkin se, että alueella on monia erilaisia toimijoita, joilla on hyvinkin erilaisia näkemyksiä alueen kehittämisestä. Imatrankosken alueella ei myöskään ole tehty toimijoiden kesken yhtenäistä kehityssuunnitelmaa. Jos yhteisymmärrystä ei pian saavuteta, alueen käytöstä ja omistuksesta sovitaan uusilla pitkäaikaisilla sopimuksilla, jotka määrittävät maanomistusta, vuokraamista ja käyttöä. Tällainen tilanne haittaisi merkittävästi alueen matkailullista hyödyntämistä tulevaisuudessa.

Sama asia voidaan todeta myös talouden näkökulmasta. Mitä suurempi osa taloudellisista vaikutuksista saadaan pidettyä paikallistalouden sisällä, sitä suuremmat ovat myös välilliset ja kerrannaisvaikutukset. Paikallistalouden ulkopuolisilla yrityksillä on vaikutusta alueeseen lähinnä uusien investointien kautta, sillä yritykset toimivat usein puhtaasti liiketaloudellisilla periaatteilla.²⁰

Tällä hetkellä Imatrankosken ja Kruununpuiston maat ovat suurimmalta osin ulkopuolisessa omistuksessa. Tärkeimmät maanomistajat ovat Sponda Oyj ja Kapiteeli Oyj, joiden kotipaikka on Helsinki. Koskea hallinnoi Fortum Power and Heat Oy, joka maksaa veronsa Espooseen. Valtionhotellin omistaja Norgani ASA on

listattu Oslon pörssiin ja hotellitoiminnan pyörittäjän Restel Oyj:n kotipaikka on Helsinki. Paikallistason talousvaikutukset syntyvätkin näillä yrityksillä lähinnä työllistämisen ja kunnallisverotuksen, sekä alihankintojen ja investointien kautta.

Edellä mainitut tekijät vaikuttavat jo nyt Imatrankosken matkailun pitkäjänteiseen kehittämiseen. Tulevaisuudessa tilanne huonontuu entisestään, jos alueen omistusjärjestelyistä ei päästä sopimukseen ja eri toimijoiden intressit suuntautuvat Imatrankosken kehittämistä vastaan.

7. TULEVAISUUS 2:

IMATRANKOSKEN MATKAILUN MONIPUOLINEN KEHITTÄMINEN

Matkailun elvyttämiseksi Imatrankosken alueella on tehty aikojen saatossa monenlaisia suunnitelmia, joista laajin on vuosina 1988–1990 laadittu suunnitelma Imatran keskikeskuksesta²¹. Siinä vanhan koskiuoman ja Kruununpuiston alueelle oli sijoitettu muun muassa matkailumuseo, huvipuisto, näköalakahvila, köysirata ja aluetta kiertävä monorail-juna. Miksi nämä suunnitelmat eivät ole ottaneet tuulta alleen? Ratkaiseva tekijä on rahoituksen puutteen lisäksi ollut varmasti se, että ne eivät ole pohjautuneet kaupunkilaisten ja matkailijoiden varsinaisiin kehitystoiveisiin.

Toinen syy on se, että suunnitelmat ovat ristiriidassa Imatrankosken erityisluonteen ja alueen kulttuuriperinnön kanssa. Imatrankosken matkailun kehittäminen vaatii erikoisosaamista, sekä kulttuurin, historiallisen miljööän ja maiseman arvon ymmärtämistä.²² Vastaavaa osaamista vaaditaan esimerkiksi vanhojen kaupunkikeskustojen ja historiallisten ympäristöjen kehittämisessä eri puolilla maailmaa. Historiallisesti arvokkaiden kohteiden vaatimukset rajoittavat valmiiden ratkaisujen hyödyntämistä. Kulttuurimatkailukohdetta on osattava kehittää historiallisena nähtävyytenä ilman että kohdetta muutetaan merkittävästi, tai että matkailu kohteeseen synnytetään rakentamalla sen viereen yleisten mallien mukainen massaturismikohde.

Matkailualalla puhutaan tällä hetkellä kestävästä kehityksestä. Se tarkoittaa matkakohteen kehittämistä siten, että nykyhetken tarpeet tyydytetään, mutta tuleville sukupolville säilytetään mahdollisuus muokata kohdetta omien tarpeiden mukaan. Kestävässä kehityksessä huomioidaan ekologinen, sosiokulttuurinen ja taloudellinen näkökulma. Ekologisesti kestävä kehityksen periaatteet takaavat luonnonperinnön ja monimuotoisuuden säilyttämisen niin, että ajallisia kerrostumia ei hävitetä ja kohteen

aitous säilytetään. Sosiokulttuurisesti kestäväällä kehityksellä pyritään turvaamaan paikallisten ihmisten vaikutusmahdollisuudet kohteen kehittämiseen. Kohteen taloudellista arvoa voidaan lisätä ilman runsasta ulkopuolisen pääoman käyttöä ja hyvinvoinnin kasvattamiseen pyritäänkin suhteellisen pitkäkestoisena prosessina.²³

Imatrankosken osalta on siten mietittävä, mikä kohteessa on todella tärkeää ja oleellista. Vetääkö kohde suuria turistimassoja, vai muodostavatko vanha koskiuoma ja Kruununpuisto perinnemaiseman, joka on sellaisenaan kaupungin arvokkaimpia vetonauloja sekä imagotekijöitä.

Tähän kysymykseen vastaaminen edellyttää luonnollisesti selkeää työnjakoa Imatrankosken matkailun kehittämisessä. *Keinellä on siten päävastuu Imatrankosken kehittämisestä ja hoidosta kulttuurihistoriallisena kohteena ja kansallismaisemana?* Valtakunnallisia kulttuuriympäristöselvityksiä tekevät Suomessa Valtion ympäristöhallinto ja Museovirasto. Keskeinen toimija ja asiantuntijavirasto on Museovirasto. Rakennusperintöä koskevasta päätöksenteosta, valituksesta ja käytännön hoitotoiminnasta vastaavat kuitenkin kunnat.

Ympäristöministeriö kannustaa kuntia laatimaan kulttuuriympäristöohjelmia. Ohjelmia onkin tehty Suomessa 1990-luvun alusta alkaen. Sisällöltään ohjelmat ovat yleistajuisia ja käytännönläheisiä, ja niiden tarkoitus on lisätä kaupunkilaisten tietoisuutta kulttuuriympäristöstä sekä koordinoida kaikkia kulttuuriympäristön hoitoon, säilyttämiseen ja kehittämiseen kohdistuvia toimenpiteitä. Kulttuuriympäristöohjelma sisältää tiivistetyn tiedon kunnan rakennetusta kulttuuriympäristöstä, kulttuurimaisemasta ja muinaisjäänöksistä. Etelä-Karjalassa tai Imatralla ei ole laadittu kulttuuriympäristöohjelmaa, mutta sellainen olisi epäilemättä hyvä väline Imatrankosken alueen kokonaishallintaan. Selkeän ohjelman avulla kaupunkilaisten tietoisuus alueen kulttuuri- ja luonnonhistoriallisista kohteista lisääntyisi ja tiedon pohjalta olisi hyvä tehdä eri osapuolia tyydyttäviä tulevaisuuden suunnitelmia.²⁴

Kulttuuriympäristöohjelmat eivät siis velvoita kuntia minäkäänlaiseen toimintaan, vaan ne ovat lähinnä informaation lähteitä. Myöskään sinällään arvokas kansallismaisema-status ei sisällä suojeluelvoitetta. Kansallismaisema-nimike onkin pelkkä

julistus, ja maisemien hoitovastuu on kuntien, yhteisöjen ja yksityisten harteilla. Ympäristöministeriön ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander on kuitenkin esittänyt toivomuksen, että valtio ottaisi suuremman vastuun kansallismaisemista ja kohdistaisi niiden hoitoon ja kehittämiseen julkisia varoja. Jos julkinen valta tekisi tällaisen päätöksen, kuntien olisi helpompi panostaa omia voimavaroja kohteiden kehittämiseen.²⁵

Imatrankosken kulttuuriympäristön asema ja tulevaisuus ovat jatkuvan keskustelun kohteena. Vaikka alueen maanomistus on hajautettu, yksi Suomen tärkeimmistä kansallismaisemista on yhteistä omaisuutta, josta huolehtiminen on päättäjien ja kansalaisten velvollisuus. Imatralla tammikuussa 2006 järjestetyssä Vedenpalautus-seminaarissa Kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja Heikki Tanninen ehdottikin Pro Imatrankoski -liikkeen perustamista, jonka tehtävänä olisi pitää yllä alueen kehittämisestä käytävää kansalaiskeskustelua. Ajatusta voisi käytännössä toteuttaa parhaiten jokavuotisessa *Imatrankoski-keskustelufoorumissa*, jonne kutsuttaisiin eri alojen edustajia ja kulttuurimaisemakohteiden asiantuntijoita kotimaasta ja ulkomailta. Foorumi olisi avoin ja siihen olisi vapaa pääsy kaikilla kansalaisilla.

Miten Imatrankoskea tulee sitten hyödyntää matkailullisesti? Imatrankosken ja Kruununpuiston matkailun edistäminen perustuu hyvään suunnitteluun. Kaikki lähtee liikkeelle Fortum Oyj:n ja Imatran kaupungin yhteispelistä. Matkailun kehittäminen alueella vaatii puolestaan kattavan jatkohankkeen, jossa huomioidaan sekä alueen fyysinen kunnostaminen, matkailutuotteiden kehittäminen että pitkäaikainen matkailututkimus. Toinen tässä luvussa esitelty jatkohanke tähtää infrastruktuurin parantamiseen alueella. Kaikki kehitysehdotukset perustuvat haastateltujen imatralaisten ja matkailijoiden toiveisiin ja ideoihin.

Energiantuotannon ja matkailun yhteispelejä

Imatrankosken alueen tulevaisuuden kannalta on hyvin tärkeää, että Imatran kaupunki ja Fortum Oyj sopivat alueen maanomistukseen, käyttöön ja matkailulliseen hyödyntämiseen liittyvistä asioista yhdessä. Samalla osapuolet voivat pohtia, miten molemmat hyötyvät alueen kasvavista matkailijamääristä.

Imatran kaupunki voi tarjota Fortumille uusia mahdollisuuksia imagon ja brändin rakennukseen. Fortum voi puolestaan käyttää koskinäytösten yleisömäärää hyväksi omassa markkinoinnissaan, jotta sen tunnettavuus kaupungissa, jossa puhutaan vielä Imatran Voimasta, nousisi. Fortum pyrkii olemaan halutuin energiantoimittaja Suomessa, mutta toisaalta näkyvyys Imatralla, joka on noussut venäläisten turistien toiseksi suosituimmaksi Suomen matkakohteeksi, toisi Fortumille hyvää julkisuutta myös Venäjällä.

Imatran kaupunki ja Fortum Oyj ovat ottaneet hiljattain askeleen yhteistyön aloittamiseksi. Imatran kaupunginjohtaja Pertti Lintunen ryhmineen neuvotteli Fortumin hallintoneuvoston edustajien ja yhtiön johtajan Tapio Kuulan kanssa 12.1.2007. Tapaamisessa keskusteltiin pääasiassa Imatrankosken alueen maanomistuksesta, mutta myös koskinäytökset ja taideyhteistyö olivat puheenaiheena.²⁶ Lintusen mukaan neuvotteluissa päätettiin, että kaikki aluetta koskevat sopimukset maanomistuksesta ympäristön hoitoon yhdistetään yhteen sopimukseen. Samalla sovittiin, että neuvotteluja jatketaan tästä lähtien säännöllisin väliajoin hyvässä yhteistyössä. Fortum Oyj panostaa Lintusen mukaan tällä hetkellä lujasti Venäjän energiamarkkinoihin. Yrityksen edustajat olivatkin olleet erityisen kiinnostuneita Imatralla venäläisten matkailijoiden keskuudessa saatavasta PR-hyödystä.

Imatran kaupungin, Fortum Oyj:n ja Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:n Matkailupalvelujen mielestä paras tapa kosken matkailulliseen hyödyntämiseen ovat *koskinäytökset*. Koskinäytöksistä neuvotteluissa tehtiin sopimus seuraavan kolmen vuoden ajaksi, mikä mahdollistaa noin sadan näytöksen järjestämisen vuosittain. Koskinäytöskausi on ensi kesänä 15.6.–19.8., jolloin koski kuohuu joka ilta kello 19.00. Koskinäytöksiä on lisäksi elokuun jokaisena lauantaina klo 22.00, sekä joulupäivänä ja uuden vuoden aattona. Matkailualalle tämä on todella tärkeä tieto, koska ammattilaisten mielestä viime kesän koskinäytöskausi oli liian lyhyt, ja maanantain ja tiistain koskinäytösten puuttuminen toi huonoa matkailumainetta kaupungille.

Neuvottelut koskinäytösten hinnasta jatkuvat Fortum Oyj:n ja Imatran kaupungin kesken. Näytösten hinta tulee pysymään kolmen vuoden sopimuskauden ajan samana, eikä näytösten hinnoittelu perustu enää sähkön markkinahintaan. Imatran kaupunki

on varannut kuluvaaksi vuodeksi budjetistaan 50 000 € koskinäytöksiin.

Tässä tutkimuksessa on havaittu, että Imatran matkailua ja Fortumia yhdistää *taide*. Fortumilla on oma taidesäätio, jonka hallussa on 300 museoviraston vaatimukset täyttävää teosta. Osa teoksista on määrä asettaa esille vuoden 2007 lokamarraskuun aikana. Imatran kaupungin asema yhtenä taiteen osaamisen keskuksena vahvistuu, kun Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulun kuvataiteen opetus keskitetään Imatralla tämän vuoden aikana. Imatralla on myös järjestetty perinteisesti joka syksy taideviikko, jota vietettiin vuoden 2006 marraskuussa jo 37. kerran.

Yhteistyömuoto kaupungin ja Fortumin välillä voisi olla Imatralla järjestettävä taidefestivaali, jolloin Fortum voisi muun muassa esitellä omaa taidekokoelmaansa. Vuosi 2008 olisi sopivasti Imatran kaupungin 60-vuotisjuhla ja Fortumin 10-vuotisjuhla. Imatran kaupungin ja Fortum Oyj:n välisissä neuvotteluissa olikin sovittu alustavasti, että kaupungin juhlikesänä Fortum tuo taidekokoelmansa Imatralle. Taidefestivaalin sijaan Fortumia oli kiinnostanut parempi näkyvyys Imatran Big Band -festivaaleilla.

Kruununpuiston opasteet kaipaavat kunnostusta ja niiden sijoittelu pitää miettiä uudelleen. Kuva: Virpi Kaisto.

Jatkohanke 1:

Imatrankosken ja Kruununpuiston kunnostaminen, matkailutuotteiden kehittäminen ja matkailututkimus

Matkailun edistäminen Imatrankosken alueella vaatii jatkohankeeseen. Sen puitteissa matkailun tuotteistamis- ja elävöittämissyöitä tekevät Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:n Matkailupalvelut (jatkossa Etelä-Karjalan Matkailu Oy), Matkailuakatemia Saima ja Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulun Matkailun yksikkö. Imatrankosken ja Kruununpuiston fyysisen kunnostamisen suunnittelevat ja toteuttavat Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:n Matkailupalvelut ja Imatran kaupunki. Matkailun tutkimustyö suoritetaan yhteistyönä Ammattikorkeakoulun, Matkailuakatemian ja Etelä-Karjala-instituutin kesken.

1) Imatrankosken ja Kruununpuiston kunnostaminen

Puistoalueet kuntoon

Kruununpuiston vetovoima matkailukohteena on tutkimustulosteni mukaan heikonlainen. Alue koetaan yhä turistialueena, jonne ei osata tulla viettämään vapaa-aikaa. Imatran yhteislukion ja Vuoksenniskan Nuorisoseuran Irti-teatterin nuorten asenne tiivistyi hyvin vastauksessa, jossa kerrottiin, ettei alueella tule käytyä kovin usein. Vastaja myöntää kuitenkin, ettei tämä merkitse sitä, että hän ei haluaisi alueen olevan ”siellä”. Nuoret haluaisivat viettää aikaa Kruununpuistossa esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa ja konserteissa, tai kesäterassilla, jossa voisi rauhassa istuskella ja katsella vaikka koskinäytöstä.

Imatran kaupunginjohtaja Pertti Lintusen mukaan kaupunki on panostanut ja panostaa lähivuosina paljon Kruununpuiston toimivuuteen ja viihtyvyyteen. Vuosille 2007–2009 on varattu 160 000 € kesäteatterin olosuhteiden parantamiseen. Kaupunginjohtajan mielestä sekä Inkerinaukio, kesäteatteri, että kävelykatu ja kauppakeskus alueen läheisyydessä tukevat yritystoiminnan kehittymistä Imatrankosken ja Kruununpuiston alueella.

Alue siis kiinnostaa, mutta jo 1800-luvulla asiakirjoissa mainitulle alueen epäsiisteydelle ja hoitamattomuudelle ei tunnu löytyneen ratkaisua vielääkään. Yrittäjiä huolestuttaa Kruununpuiston kunto ja opasteiden sekä palvelujen puuttuminen alueelta. Eräs haastatelluista suuryritysten edustajista kirjoitti, että nykyisessä tilanteessa hirvittää lähteä vieraiden kanssa kiertämään puistoa, jos siellä ei ole itse ensin tehnyt tarkastuskierrosta. Puiston kunnostaminen aloitetaan hoitosuunnitelman laatimisesta. Jatkossa huolehditaan, että puisto on aina edustuskunnossa.

Imatrankosken ala-asteen 49 haastatellusta oppilaasta vain yksi ilmoitti käyvänsä Kruununpuistossa säännöllisesti pari kertaa viikossa. Jos alueelle oppisikin tulemaan jo lapsena, niin sitä osaisi varmasti hyödyntää paremmin myös aikuisena. Kruununpuisto kaipaa kuitenkin reittien kunnossapitoa ja levähdyspaikkojen pystyttämistä. Puiston valaistus houkuttelisi sinne kävijöitä myös iltaisin ja valaistus mahdollistaisi myös puiston talvikunnossapidon.

Opasteet kuntoon

Imatrankosken ja Kruununpuiston alue kaipaa kipeästi uusia opasteita. Vaikka koski sijaitsee aivan Imatrankosken keskustan vieressä, ei sinne ulkopaikkakuntalainen löydä ilman kysymistä. Nyt opastetauluja on liian vähän ja ne ovat huonokuntoisia ja vaikeasti löydettävissä. Tämä vaikuttaa oleellisesti alueesta saatavan informaation laatuun ja määrään, sekä kaupungin yleisilmeeseen ja imagoon.

Matkailuinfo Inkerinaukiolle

Imatran kaupungin nykyinen matkailun infopiste sijaitsee Heikinkadulla noin 200 metrin päässä Imatrankoskesta. Infopisteen saavutettavuus paranisi huomattavasti, jos se siirrettäisiin Inkerinaukiolle. Aukion reunalla sijaitsee funkkirakennus, jossa toimii parhaillaan grillikioski. Rakennuksesta saataisiin peruskorjauksen jälkeen ympäristöön sopiva keskeisellä paikalla sijaitseva matkailuinfo. Inforakennuksessa voitaisiin myydä muun muassa Imatra-aiheisia matkamuistoja, postimerkkejä ja postikort-

Inkerinaukion laidalla on suojeltu funkkirakennus, jossa toimii tällä hetkellä grillikioski. Grilli ei sovi kansallismaisemaan ja rakennus olisikin kunnostettuna oivallinen paikka kaupungin matkailuinfolle.
Kuva: Virpi Kaisto.

teja. Infon omaan postilaatikkoon jätettyjä kirjeitä ja kortteja koristaisi puolestaan Imatrankoskea kuvaava postileima.

Matkailuinfon sijoittaminen Inkerinaukiolle on juuri nyt hyvin ajankohtaista. Ensi kesäksi valmistuu Inkerinaukion peruskorjaus, jolloin se muuttuu parkkialueesta puistoksi. Tulevaisuudessa on tarpeellista kehittää Valtionhotellin ja Inkerinaukion yhteyttä kävelykeskustaan, koska nyt alueen saavutettavuutta vaikeuttaa nelikaistaisen tien ylittäminen.

II) Matkailutuotteiden kehittäminen – olemassa olevat tuotteet

Koskinäytökset

Imatrankosken matkailutuotteiden kehittämisessä lähdetään liikkeelle olemassa olevista tuotteista. Seuraavaksi käydään läpi miten koskinäytöksiä, Valtionhotellin käyttöä ja Kruununpuiston opastuskierroksia voi kehittää. Paikalliset yritykset hyödyntävät Imatrankosken aluetta vähänlaisesti edustustarkoituksessa. Imatralaisista yrittäjistä 19 % käyttää yritysvieraitaan säännöllisesti koskinäytöksissä ja 10 % Kruununpuistossa. Samansuuntainen asenne tuli esiin myös alueen suuryrityksiltä, joiden yritysvieraiden aikataulu on usein liian tiukka kaupungin esittelyyn. Esimerkiksi Stora Ensolla tutustutaan Imatraan yleensä kalvoesityksen

avulla ja joskus kaupunkikiertoajelulla. Ovakolla vieraat viedään useimmiten Saimaalle ja Imatrankoskelle aikataulun niin salliessa.

Sen sijaan Imatran kaupunki tilaa vierailleen koskinäytöksen suurien tapahtumien yhteyteen ja näytöksellä halutaan osoittaa kunnioitusta tärkeille kansallisille ja kansainvälisille vieraille. Koskinäytöksistä on saatu aina erinomaista palautetta, joihin lukeutuu Suomen Ulkoasianministeriön tervehdys kaupunginjohtajalle syyskuun 2006 EU:n epävirallisen ulkoministeriökokouksen jälkeen: ”Öinen koskinäytös valaistuksineen, Sibeliuksen musiikin jylhistä EU:n ja Venäjän rajan tuntumassa jäi varmasti monen toimittajan mieleen.”²⁷

Säännöllisten koskinäytösten lisäksi Imatrankoskeen on mahdollisuus tilata oma koskinäytös. Tilauskoskinäytösten hinnat ovat nousseet tasaisesti, mutta jatkossa olisi tärkeää, ettei hinta nousisi liian korkeaksi. Vuonna 2004 perusnäytökset maksoivat 1150 € ja vuonna 2006 hinta oli 1600 €. Kaikki viisi haastateltua tilauskoskinäytöksen järjestäjää pitivät koskinäytöksen hintaa suhteellisen korkeana. Mahdollinen hinnankorotus karsisi heidän mielestään viimeisetkin koskinäytösten tilaajat.

Koskinäytökset eivät enää nykymuodossaan houkuttele paikalle imatralaisia. Näytöksiin viedään kyllä omia vieraita ja yleinen mielipide koskinäytöksistä on positiivinen. Selkeästi eniten koskinäytöksissä kiehtoo sen peruselementti, eli vesi. Imatrankosken ala-asteella oppilaita pyydettiin piirtämään siitä, mitä Imatrankosken alueella olisi mukava tehdä. Oppilaista 70 % piirsi kosken tai koskinäytöksen vesiryöppyineen. Osa aikuisista haastateltavista on toivonut koskinäytöksiä, joissa ei ole lainkaan musiikkia. Tällöin veden äänet ja kuohut pääsevät oikeuksiin ja koskikokemus on astetta verran aidempi.

Ajatus *koskinäytösten teemoittamisesta* on erinomainen ratkaisu koskinäytösten vetovoiman säilyttämiseen paikallisväestön ja matkailijoiden keskuudessa. Teemoittaminen mahdollistaisi musiikin vaihtamisen tai poisjättämisen, sekä oheishjelman luomisen ja sponsorien houuttelemisen.

Matkailupalveluiden edustajat toivoivat pystyvänsä uudistamaan nyt jo kymmenen vuotta vanhan koskinäytösten tehostekoneiston. Ääni- ja valotehosteet alkavat olla aikansa päässä ja niiden uusimiseksi onkin haettu rahoitusta. Samalla on hyvä ottaa huomioon, että tässä tutkimuksessa saadun palautteen mukaan

koskinäytösten alkupuhe ei kuulu kaikkialle koskiuoman varteen ja että näytösten yhteyteen kaivataan jonkinlaista ohjeistusta näytösten kulusta. Tämä tarkoittaa informaatiota muun muassa siitä, missä parhaat katselupaikat ovat ja milloin vesimäärä on suurimmillaan.

Hyvin tärkeää on myös miettiä kosken ylittävän sillan sulke-
mista koskinäytösten ajaksi, koska ohi ajavasta liikenteestä on tullut paljon negatiivista palautetta. Liikenne on myös suuri riskitekijä ja mahdollinen onnettomuus toisi traagisuuden ohella todella huonoa matkailumainetta Imatralle.

Opastuskierrokset

Viime heinäkuussa koskinäytösten yleisöstä vain 2 % osallistui Kruununpuiston opastuskierrokseen, joten niiden kehittämiseen, saavutettavuuteen ja *markkinointiin* pitää panostaa. Imatran matkailuoppaiden puheenjohtaja Maija Rossin mukaan Imatran Matkailuoppaat ry järjestää ensi kesänä Kruununpuistossa kymmenen elävöitettyä opastuskierrosta²⁸. Kierroksen aikana puistossa kohdataan Vuoksenniskan Nuorisoseuran näyttelijöiden esittämiä historiallisia hahmoja. Opastuskierrosten *elävöittäminen* on askel oikeaan suuntaan, koska lähes kaikki haastateltavat halusivat nähdä alueella sen historiaa dramatisoituna.

Vuoksenniskan Nuorisoseuran puheenjohtaja Ilkka Lampisen mukaan oppaat tilaavat ensi kesänä Nuorisoseuran näyttelijät mukaan elävöitettyihin kiertokävelyihin tarvittaessa. Vain Imatrapäivän kierroksista on tähän mennessä sovittu. Nuorisoseuran Irtiteatterin ohjaaja Sami Sivonen toivoi saavansa kierroksista tiedon mahdollisimman hyvissä ajoin, että hän pystyisi dramatisoimaan kohtauksia paremmin ja että näyttelijät saisivat valmistella roolejaan rauhassa. Elävöitetty opastuskierrokset vaativat kunnon valmistelua myös siitä syystä, että niitä voitaisiin markkinoida tehokkaasti.

Imatrankoskeen ja Kruununpuistoon pitää päästä tutustumaan myös varsinaisten opastuskierrosten ulkopuolisena aikana. Kruununpuisto-esitettä voidaankin kehittää niin, että siitä löytyy puiston opastuskierrosten sisältö tiivistetyssä muodossa. Esitesarjaa voi myöhemmin laajentaa, jolloin omat esitteensä saisivat esimerkiksi Valtionhotelli, Imatran teollisuushistoria ja arkkitehtuuri

sekä Marskin kierros²⁹. Esitteitä tulee olla saatavissa info-pisteen lisäksi esimerkiksi kaupungin hotelleissa, jotta matkailijat löytävät niitä myös info-pisteen ollessa kiinni.

Valtionhotelli

Valtionhotelli on suosittu matkailijoiden keskuudessa, mutta imatralaiset eivät osaa käyttää sen palveluja. Imatran yhteiskoulun oppilaiden mukaan Valtionhotelli on näyttävä ja kaunis rakennus, joka on tärkeä nähtävyys ja josta ollaan ylpeitä. Kuitenkin puolet nuorista ilmoitti, ettei ole koskaan käynyt hotellissa sisällä. Valtionhotelli mielletäänkin enemmän juhlapaikaksi, ja paikaksi, johon viedään vieraita.

Asenne näkyy hyvin erään lukiolaisen vastauksessa, jossa kerrotaan, että rakennus on kaunis ulkoapäin, mutta sisälle hän ei ole uskaltanut viedä ketään. Vastaja usko, että vieraat ihastuisivat hotellin huoneisiin ja toivoo, että huoneita olisi näytille muutama. Toisessa vastauksessa kärjistyy nuorten ulkopuolisuuden kokemus: ”Valtionhotelli tuntuu olevan suunnattu vain turisteille ja vanhemmalle rikkaalle väelle. Hotellin henkilökunta varmaan vain mulkoilisi pahasti jos sinne tulisi joku nuorisojoukko katselemaan paikkoja.”

Valtionhotellin hotellipäällikkö Marika Mäkelän mukaan tilanne on huolestuttava.³⁰ Onkin tärkeää miettiä keinoja, joilla hotellin saa taas osaksi imatralaisten arkipäivää. Yrittäjät esimerkiksi toivoivat pääsevänsä lounastamaan Valtionhotelliin normaaliin lounashintaan, mikä vähentäisi kynnystä käyttää hotellin ravintolapalveluita muinakin aikoina. Nuoret mieltävät Valtionhotellin juhlapaikaksi, joten tätä voidaan käyttää hyväksi. Valtionhotellissa voidaan järjestää esimerkiksi Vanhojen tanssit, sekä koulujen muita juhlia, jolloin nuoret tulevat herkemmin hotelliin myös muina aikoina.

Hotellien ketjuttaminen pakottaa yksilölliset hotellit samaan muottiin ja tukahduttaa hyvin helposti persoonallisuuden ja alkuperäisyyden. Valtionhotellin hotellitoiminnan pyörittäjän pitääkin olla hyvin selvillä rakennuksen arvosta ja vaalia sen historiaa.

Ensi kesäksi Valtionhotelliin on suunniteltu Kruununpuistonäytelmään³¹ sopivaa menukokonaisuutta, jota henkilökunta tarjoilisi mahdollisesti ajan henkeen pukeutuneena. Tämä on askel

hyvään suuntaan. Haastateltavat ovat toivoneet, että Valtionhotellin historia näkyisi rakennuksen sisällä. Valtiohotelliin kaivataan myös hotellin esittelykierroksia, joita on aikaisemmin järjestetty vain hotellin asukkaille. Vaihtoehtoisesti opastetut Kruununpuistokierrokset voisivat viedä matkailijat sisälle Valtionhotelliin. Hotelliin on hyvä tehdä tätä varten yhdestä pienestä hotellihuoneesta museuhuone, joka on sisustettu 1903-vuoden alkuperäiseen asuun.

III) Matkailutuotteiden kehittäminen – uudet tuotteet

Teemoitetut matkapaketit

Uusien matkailutuotteiden kehittäminen lähtee Imatrankosken historiasta. Suomalaisten matkanjärjestäjien ja matkailuneuvojien mielestä Imatrankoski on ainutlaatuinen historiallinen matkakohte, jota he mielellään suosittelevat asiakkailleen. Matkanjärjestäjät toivovat Imatralta erityisesti valmiiksi hinnoiteltuja teemoitettuja matkapaketteja. Samoja paketteja voitaisiin myydä yksittäisille matkailijoille paikan päällä ja myyntipisteinä voisivat toimia turisti-infon lisäksi hotellit ja ohjelmapalveluyrittäjät. Valmiita paketteja on jo olemassa Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:n Matkailupalveluissa ja yrittäjillä, mutta niiden näkyvyyteen ja markkinointiin kaupungin sisällä tulee panostaa.

Ensi kesänä teemapakettina voisi toimia Laila Hirvisaaren Kruununpuisto-kirjaan liittyvä iltapäivä, jollaisen Imatran Matkailuyhdistys ry järjestää kesäkuussa jäsenilleen. Päivä alkaa vierailulla kirjan tapahtumapaikoille Ritikanrantaan, missä opas kertoo alueen historiasta. Seuraavaksi siirrytään Valtionhotelliin teemaan liittyvälle päivälliselle, jonka aikana Laila Hirvisaari kertoo Kruununpuisto-kirjan kirjoittamisesta ja dramaturgi Helena Anttonen Kruununpuisto-näytelmän tekemisestä. Illalla käydään katsomassa koskinäytös, jonka jälkeen siirrytään kesäteatteriin Kruununpuisto-näytelmää seuraamaan. Samantyylinen paketti toimisi hyvin myös muille turistiryhmille (ilman kirjailijan ja dramaturgin tapaamista). Ruokailuun voi hyvin liittää aiheeseen sopivan musiikkiryhmän esiintymisen.

Historialliset näytelmät ja hahmot alueen elävöittäjinä

Harrasteliija- ja ammattinäyttelijät voisivat toteuttaa Imatrankoskella historiallisen näytelmän, jonka aiheina voisivat olla esimerkiksi Katariina Suuren vierailu koskelle, voimalaitoksen rakentaminen tai tukinuitto. Ensi kesänä Kruununpuisto-näytelmä voisi näkyä myös teatterin ulkopuolella. Mitenhän liput kävisivät kaupaksi jos niitä kaupittelisivat näytelmän hahmot vuosisadan alun vaatetuksessa kosken ja kävelykadun alueella?

Historiallisten hahmojen käyttäminen katukuvassa on hyvä kaupunkikuvan elävöittäjä. Näitä hahmoja saataisiin Imatrankoskelle myös live-roolipelien eli larppauksen muodossa. Larppaajat voisivat järjestää Imatrankoskella paikallishistoriaan liittyvän näytelmän, jota yleisö voisi seurata. Yleensä pelit järjestetään erillään muusta maailmasta, mutta jos live-roolipeli kehitetään suoraan ”julkiseksi”, niin sen avulla saadaan näyttävällä tavalla historiallista ilmapiiriä kosken maisemiin. Julkisia larppeja on järjestetty Suomessa muun muassa Helsingin jäähallissa. Ruotsissa Fotevikenin viikinkikylä toimii tällä periaatteella ja siellä asukkaat käyttäytyvät rooliensa mukaan välittämättä vieraiden ”omituisesta pukeutumisesta ja käytöksestä”.³²

Imatrankosken historia ja tarinat pitää nostaa esiin alueen markkinoinnissa. Tämä tarkoittaa muun muassa monikielisiä nettisivuja, joilta pitää löytyä mahdollisimman paljon kiehtovia tarinoita Imatrankoskella käyneistä matkailijoista. Internet on no-

Imatrankosken ala-asteen 4B-luokan oppilaan Jessen Hulkon mielestä olisi hienoa ylittää Imatrankoski pyörärataa pitkin.

peimmin kasvava matkailun markkinointikanava ja ammattitaidolla toteutetut ja linkitetyt internet-sivut lisäävät alueen arvostusta ja kiinnostavuutta.

Kaupunginmuseon intendentti Juhani U. Pulkkinen toivoi, että koskea katsomassa käyneistä historiallisista merkkihenkilöistä tehtäisiin muistomerkki Inkerinaukiolle. Ammattikorkeakoulun Kulttuuripuolen koulutusjohtaja Juhani Järvinen ideoi Kruununpuistoon pronssisen patsaan, joka olisi esimerkiksi Katariina Suuren figuuri. Teos olisi varmasti kiehtova myös venäläisten matkailijoiden mielestä, koska se kertoisi heidän omasta historiastaan Imatralla.

Seikkailuelämyksiä

Imatrankosken alue puistoineen ja rakennuksineen sopii monenlaiseen matkailukäyttöön. Vuoksenniskan Nuorisoseuran Irtiteatterin ohjaaja Jorma Piispasen mukaan Nuorisoseura järjesti 1990-luvun alussa Kruununpuistossa ”Kauhujen kierroksia” lapsille. Reitti kulki puistossa ja matkan varrella oli muun muassa kummituksia ja muita pelotuksia. Kruununpuisto onkin oivallinen ympäristö lasten aktiviteeteille ja puistoon tulee kehittää lasten näytelmiä, seikkailukierroksia ja aarteenmetsästäystä.

Vuoksenniskan Nuorisoseura järjesti 1990-luvun alussa ”Kauhujen kierroksia” vesivoimalaitoksen tunnelissa, missä Teatteri Imatran Tiiliryhmä piti samaan aikaan teatteriesityksiä. Irtiteatteri jatkoi ”Kauhujen kierroksia” voimalaitoksen ulkorakenteissa. Fortum Power and Heat Oy:n vesivoimapäällikkö Jouko Maaranta kertoi, että voimalaitoksen opastuskierroksia on tarkoitus jatkaa tulevina kesinä ja että niistä neuvotellaan yhdessä Imatran kaupungin kanssa. Maaranta pitää teoriassa mahdollisena varsinkin voimalaitoksen ulkorakenteiden käyttöä matkailutarkoitukseen. Voimalaitoksella on kuitenkin olemassa hyvin tiukat turvallisuusmääräykset, jotka tekevät tällaisten hankkeiden käytännön toteuttamisen haasteelliseksi.

Matkamuistoja

Imatra-aiheisia matkamustoja tulee matkailijoiden mukaan olla paremmin saatavilla. Uusien matkamustojen kehittäminen on

myös paikallaan ja niiden kehittämisessä voi käyttää hyväksi uutta teknologiaa. Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulun Matkailun opiskelijoiden ideoima Imatrankosken maisemiin sijoittuva lasten videopeli on tästä mainio esimerkki. Peliin on helppo liittää opetuksellista aineistoa, jolloin se toimii myös kotiseututuntemuksen välineenä.

IV) Matkailututkimus

Imatralla ei ole koskaan tehty kattavaa matkailututkimusta kaupunkitasolla, vaan kaikki tutkimustiedot on joko maakunta- tai valtakunnalliselta tasolta. Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulun Matkailun yksikkö ja Matkailuakatemia Saima ovat aloittaneet koskinäytösten talousvaikutusten tutkimuksen, joka on yksi osa tarpeellista tutkimustietoa. Lisäksi on tärkeää tutkia muun muassa mitkä tekijät tuovat matkailijan Imatralle, mutta toisaalta myös miksi Imatra ei houkuttele matkakohteena. Matkailun tutkimus on tulevaisuudessa hyvä pohja matkailun kehittämiseen ja tutkimustiedon avulla löydetään tarkemmin matkailun oikeat painopisteet kaupungissa.

Imatrankosken matkailullisen hyödyntämisen jatkohanke lähtee liikkeelle hyvin pienistä askelista, joita on realistista toteuttaa jo nyt. Matkailun elävöittäminen alueella ei vaadi isoja panostuksia, vaan aloitetykyä, hyvää suunnittelua ja toteutusta. Imatrankosken alue taitavasti tuotteistettuna ja elävöitettynä toimii hyvin monenlaisten kohderyhmien matkailukeskuksena.

Jatkohanke 2:

Tulevaisuuden Imatrankoski

Imatrankoskea ja Kruununpuistoa voidaan siis hyödyntää matkailullisesti ilman suurta panostusta alueen rakennuskantaan. Jos kuitenkin halutaan, että alue saadaan tuottoisammaksi, pitää sen infrastruktuuriin sijoittaa. Matkailuntutkija Pekka Kauppilan mukaan matkailun kehittämisen lähtökohdaksi ovat alueen tarjontatekijät, joihin sisältyvät vetovoimatekijät, infrastruktuuri,

saavutettavuus sekä palveluvarustus. Matkailijavirtojen kasvatamiseen pyritään vanhojen vetovoimatekijöiden parantamisella tai uusien attraktioiden luomisella. Infrastruktuurin parantaminen luo puolestaan mahdollisuuden kehittää alueen matkailua ja yritystoimintaa. Kohteen palveluvarustuksen parantaminen pidentää matkailijoiden viipymää ja maksimoi matkailun aiheuttamat taloudelliset vaikutukset.

Imatrankosken alueen infrastruktuuria parannettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota alueen kaavoitusmääräyksiin. Sekä olemassa olevien, että uusien rakennusten on sovelluttava Imatrankosken historialliseen maisemaan, mikä on huomioitu myös nykyisessä yleiskaavassa. Rakennusten ulkoiseen asuun tulee myös puuttua, koska alueella on tälläkin hetkellä esimerkiksi ränssistynyt grillikioski (Inkerinaukiolla) ja remontin tarpeessa oleva Moottorikerhon kioskirakennus. Alueelle pitäisikin tehdä kokonaisvaltainen maisemasuunnitelma, jossa vanhojen ja uudisrakennusten ulkoasulle annettaisiin tarkat määräykset.

Tuki olemassa oleville toimijoille

Tämä jatkohanke lähtee liikkeelle alueella olemassa olevien toimijoiden tukemisella. Taikuri ja Teräsmies Oy on valmis pa-

Imatrankosken vesivoimalaitosta ei ole rakennettu varsinaiseen jokiuomaan, vaan sitä varta vasten kaivettuun kanavaan. Professori Jaakko Larjolan ehdotuksessa voimalaitokselle menevä oma katettaisiin ja joki palaisi visuaalisesti takaisin yhteen uomaan. Kuva: Hannu Vallas, <http://saimaa.etelakarjala.fi/julkinenkuvapankki/>

nostamaan Kruununpuiston alueeseen ja Ivoniemeen ainoana haastattelluista yrityksistä. Tätä pitää arvostaa ja yrittäjää tukea sekä toiminnassa että rahoituksessa. Itse asiassa vaijeriliu'un pystyttäminen oli historiallisesti merkittävää, koska alueelle on tehty viimeisen sadan vuoden aikana paljon suunnitelmia, mutta hyvin harvat niistä ovat toteutuneet. Haastattelujen mukaan vaijeriliuku oli todella onnistunut vetonaula ja sille toivotaan jatkoa.

Imatran Moottorikerhon kioski-kahvilan toimintaa tulee kehittää ja laajentaa, ja Moottorikerhoa tulee tukea toteutuksessa. Moottorikerho on pohtinut kahvilaterassin laajentamista viereiselle nurmitasanteelle. Lisäksi Moottorikerho on ehdottanut Fortum Power and Heat Oy:lle kioskitontin vuokrasopimuksen jatkamista 15 vuodella eteenpäin, mille on Fortumin puolelta näytetty vihreää valoa.

Kioskissa viime kesänä 2006 yrittäjänä toiminut Petri Mutikainen kertoi, että liiketoiminta kioskissa oli kannattavaa, vaikkakaan kioski ei ollut mikään kultakaivos. Matkailijat ja kaupunkilaiset antoivat kioskin toiminnasta positiivista palautetta. Toiminnan laajentamisen suhteen Mutikainen on hyvin realistinen, koska kioski- ja kahvilatoiminta rajoittuvat alueella kesäkuukausiin. Näin ollen pienyrittäjän ei ole kannattavaa tehdä suuria investointeja toimintaansa tai hakea esimerkiksi alkoholinmyyntilupia, koska niistä aiheutuu enemmän menoja kuin tuloja. Kioskin menestyminen on sen syrjäisen sijainnin vuoksi riippuvainen kuitenkin ennen kaikkea sen saavutettavuudesta. Yksinkertaisella tiedottamisella ja opastuksella matkailijat löytäisivät kioskin helpommin.

Uusia yrittäjiä alueelle

Hankkeen kannalta on tärkeää, että alueelle löydetään myös uusia toimijoita. Tässä hankkeessa yrittäjien näkemystä Imatrankosken ja Kruununpuiston alueesta potentiaalisena liiketoimintapaikkana selvitettiin Imatran kaupunkikeskustat ry:n Imit-sin jäsenyritysten aamupalaverissa. Yrittäjien ensimmäinen mielikuva Imatrankosken ja Kruununpuiston alueesta oli se, ettei alueelle saa rakentaa mitään ja että siellä yrittäminen on luvanvaraista. Yrittäjät kertoivat kuitenkin, että jos alueella on kunnan infrastruktuuria, uusia yrittäjiä löytyy varmasti.

Tulevaisuutta ajatellen on välttämätöntä tehdä suunnitelma alueen hyödyntämisestä pitkällä aikavälillä. Tämä jatkohanke sisältää tulevaisuuden vision Imatrankosken alueesta, jota voidaan lähteä hiljalleen selvittämään. Visio pohjautuu professori Jaakko Larjolan ideaan vesivoimalaitokselle menevän jokiuoman kattamisesta betonilaatoin. Imatrankoskelle tulisi näin uutta rakennettavaa maa-alaa, jonka ansiosta alueelle saataisiin lisää investointeja ja ansaintamahdollisuuksia. Samalla syntyisi illuusio yhdestä yhtenäisestä jokiuomasta. Vesivoiman tuotanto ei kärsisi, koska vesi virtaisi laattojen alitse normaalisti voimalaitokseen. Tämä jatkohanke toteutettaisiin yhteistyössä eri alojen kanssa ja se olisi askel kohti tulevaisuutta, jolloin Vuoksi entisöidään ja vesi virtaa taas vanhassa uomassaan.

8. YHTEENVETO

Monien toimijoiden kohtauspaikkana Imatrankosken alueen ja alueen matkailun kehittäminen on haasteellista. Kaikki lähtee Imatran kaupungin ja Fortum Oyj:n yhteistyöstä. Jo nyt koskeen lasketaan vettä ns. koskinäytöksissä, joita järjestetään Imatran kaupungin ja Fortum Oyj:n yhteisellä sopimuksella. Koskinäytösten määrää on mahdollista lisätä ja näytösten yhteyteen voidaan rakentaa oheistoimintoja, kuten näyttelyitä ja muita aktiviteetteja. Koskinäytöksistä saadaan houkuttelevampia, kun koskea ympäröivät puistoalueet siivotaan ja ihmisille tarjotaan tilaisuus rentoutua ja nauttia kauniista maisemasta sekä vapaan veden kohinasta miellyttävässä ympäristössä. Koskinäytösten lisääminen ja niiden yhdistäminen paikalliskunnalla järjestettäviin tapahtumiin tarjoaa Fortum Oyj:lle tilaisuuden nostaa julkista profiiliaan ja tuoda esiin yrityksen yhteiskunnallisia ja kulttuurisia arvoja.

Vedenpalautus on tällä hetkellä teknisesti mahdollinen, mutta ei kuitenkaan nykypäivän energiapolitiikan valossa ajankohtainen. Pysyvän vedenpalautuksen suhteen voidaan lainata semiotiikko Tom Selänniemen sanoja: ”Kenties symbolisen ja konkreettisen valjastamisen aikakauden jälkeen koittaa ensin symbolisen ja nostalgisen vapauttamisen aika ja sen jälkeen jopa konkreettisen vapauttamisen aika?” Patokin pitää purkaa ensin ihmisten mielistä, ennen kuin se voidaan purkaa luonnosta.

Sven Hirn kirjoittaa teoksessaan ”Imatran tarina” vuonna 1978, että matkailun perinteet on Imatralla nähtävä poikkeuksellisen velvoittavina. Hän kehottaa ottamaan huomioon Imatran erikoispiirteet: ”Arvelen, että koskesta ja sen perinteisestä maastosta olisi hyvä jatkossakin ponnistaa”. Tässä tutkimuksessa onkin tultu siihen lopputulokseen, että Imatrankosken matkailullinen hyödyntäminen on välttämätöntä Imatran kaupungille.

Imatrankoski ei yksinään enää tuo matkailijoita Imatralle, mutta se kuuluu kuitenkin kolmanneksen kaupunkiin matkustavan matkaohjelmaan. Imatrankoskesta tekee erityisen tärkeän sen imago- ja vetovoimamerkitys. Imatran maine kärsii, jos Imatrankosken alueeseen ei panosteta. Matkailullisesti Imatrankosken kehittämättä jättäminen on suuri riski. Pitää muistaa, että Imatran kylpylä ja Imatrankoski luovat yhdessä vahvan kehyksen Imatran matkailulle.

Tulevaisuudessa matkailijat ovat entistä kokeneempia, valikoivampia ja vaativampia. Väestön ikääntyminen on matkailualalle ja näin ollen myös Imatrankoskelle suuri mahdollisuus. Kulttuurimatkailua arvostavat suuret ikäluokat ovat siirtymässä eläkkeelle ja Imatrankoskella on heille kulttuurielämyskohteena paljon tarjottavaa. Imatrankosken parempaan matkailulliseen hyödyntämiseen pitääkin pyrkiä tuotteistamisella ja elävöittämisellä, johon saadaan hyvä pohja alueen historiasta.

Imatrankoski kansallismaisemana ja kulttuurikohteena kuuluu meille kaikille. Hyvällä kaikkien osapuolten yhdessä laatimalla kokonaissuunnitelmalla taataan, että kaikki alueen toimijat pyrkivät samaan suuntaan alueen hyödyntämisessä. Tästä lähtien onkin paikallaan kokoontua kerran vuodessa Imatrankoski-keskustelufoorumiin pohtimaan Imatrankosken nykypäivää ja tulevaisuutta.

VIITTEET:

¹ Tilastokeskuksen vuoden 1929 rahanarvokertoimella muutettuna summa olisi tänä päivänä 91,16 M€

² Tuire 2006.

³ Kylämäki et al 1980: 20.

⁴ Kortered 2006, Olsson 2006.

⁵ Sähkön hintaa Suomessa seuraa Energiamarkkinavirasto, jonka mukaan teollisuudelle myytävän sähkön hinta vaihtelee 20–30 €/MWh ja yksityisille myytävän sähkön hinta 40–60 €/MWh välillä.

⁶ "Dams and Development: A New Framework for Decision Making" (valmistunut 2000, suojelija Nelson Mandela)

⁷ Agthe 2002.

⁸ Kuusiniemi – Maijala 2002.

⁹ Hartikainen 2006 (1).

¹⁰ Kyselytutkimukseen osallistuivat Cumulus (22 vastausta), Imatran Kylpylä (21 vastausta), Vuoksenhovi (12 vastausta) ja Valtionhotelli (6 vastausta). Kyselyn suorittivat hotellien vastaanottovirkailijat jakamalla asiakkaille kyselelylomakkeita täytettäväksi. Kyselyyn vastanneista 62 % oli venäläisiä, joista suurin osa oli Pietarista. Suomalaisia kyselyyn vastanneita oli 36 % ja suurin osa heistä oli kotoisin pääkaupunkiseudulta tai Itä-Suomen alueelta. Kyselyyn osallistuneista 56 % oli naisia, joiden keski-ikä oli 43 vuotta. Miesten keski-ikä oli 36,5 vuotta. Lomamatkalla vastaajista oli 81 % ja matkan keskimääräinen kesto oli 2,5 päivää.

¹¹ Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy:n suorittama Etelä-Karjalan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusraportti pohjautuu touko-kesäkuussa 2005 tehtyyn yrityskyselyyn, heinä-syyskuussa 2005 tehtyyn matkailija-kyselyyn ja syyskuussa 2005 suoritettuun kotitalouskyselyyn. Tutkimuksessa on arvioitu Etelä-Karjalan ulkopuolelta saapuneiden matkailijoiden tuomaa matkailutuloa sekä matkailun välillisiä ja välittömiä vaikutuksia maakuntaan.

¹² Pitää huomioida, että tutkimuksen tiedot perustuvat vuoden 2005 tutkimustuloksiin ja vuosi 2006 oli tulokseltaan edellisvuotta parempi matkailuvuosi Etelä-Karjalassa. Tutkimuksella ei ole voitu täysin luotettavasti arvioida myöskään päiväkävijöiden määrää ja ulkomaalaisten matkailijoiden luvuista puuttuvatkin esimerkiksi venäläiset päiväkävijät.

¹³ Etelä-Karjalan matkakohteiden ja nähtävyyksien suosiossa Imatrankoski oli viidennellä sijalla. Vertailukohtana voidaan esittää, että maakunnan neljä Imatrankoskea suosivampaa matkailukohtaa olivat Lappeenrannan satama (58 %), linnoitus (54 %) ja hiekkalinna (46 %), sekä Saimaan kanava (37 %). Imatran kylpylä oli kyselyn kymmenentenä 13 % osuudella. Pitää huomioida, että kyselyssä ei ollut eroteltu onko kyseessä koski vai Imatrankosken keskusta.

¹⁴ Art Travel 2006. Suomen majoitustilastot kesäkuu 2006.

¹⁵ Strategia on päivätty 1.2.2006 ja sen on ohjannut Suunnittelukeskus Oy ja rahoittanut Etelä-Karjalan liitto.

¹⁶ Joulukuussa 2006 Etelä-Karjalaan perustettiin maakunnallinen matkailuyhtiö Etelä-Karjalan Matkailu Oy, jolle siirtyy kevään kuluessa matkailun tuotteistamiseen, markkinointiin ja myyntiin kuuluvat tehtävät. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:lle jää hoidettavaksi vain matkailuinformaatioon liittyvät tehtävät, eli esimerkiksi info-pisteistä vastaaminen.

¹⁷ Imatran Seutu 2010. Elinkeinostrategian tarkennukset 2005. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy.

¹⁸ Etelä-Karjalan maakunnassa oli vuonna 2005 teollisuuden työpaikkoja 13 208 kpl, ja kaupan ja matkailun työpaikkoja 6458 kpl.

¹⁹ Imatran seudun matkailustrategian pohjaksi teetettiin vuonna 1997 Imatran seudun matkailun tulo- ja työllisyys selvitys. Maakunnallisella tasolla vuonna 2005 Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy:n julkaisema matkailun tulo- ja työllisyys selvitys oli puolestaan ensimmäinen laatuaan.

²⁰ Kauppila 1994: 54, 56.

²¹ Valovoimainen Kuohuva Imatra / Imatran koskikeskus. Ars Specta ky. 1988–1990.

²² Hautajärvi 1998.

²³ Saarinen 2005.

²⁴ Etelä-Karjalan liiton kaavoituspäällikkö Marjo Walleniuksen mukaan liitossa laaditaan parhaillaan Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitystä. Selvityksen perusteella laaditaan maisema-analyysi, jossa otetaan huomioon arvokkaat kulttuuri- ja maisemavyöhykkeet sekä kulttuurin ja maiseman painopistealueet. Koska koko Etelä-Karjalaa kattavaa rakennetun kulttuuriympäristön ja arvokkaiden rakennusten selvitystä ei ole tehty (osia kunnista ja kaupungeista on inventoimatta) tämän hetkiseen selvitykseen ei saada täysin kattavaa näkemystä arvokkaista kulttuurialueista. Se sisältää kuitenkin kaikki tällä hetkellä tiedossa olevat esihistorialliset ja historialliset kohteet, arvokkaat rakennukset ja ympäristöt, arvokkaat maisemat jne. Kuntien kulttuuriohjelmia silmälläpitäen kohteista tarvitaan täydennystietoa.

²⁵ Kaukopuro 2007.

²⁶ Lintunen 2007.

²⁷ Tuomi-Nikula 2006.

²⁸ Elävöitettyjä opastuskierroksia järjestettiin kesällä 2006 Imatra-päivänä kolme kertaa. Kierroksilla esiintyi kuusi historiallista hahmoa: Akseli Gallen-Kallela, Aino Sibelius, Katariina Suuri ja Kreivi Orlov, Brasilian keisari Don Pedro, sekä Imatran kiviä myyvä ”pikkupoika”.

²⁹ Marskin kierros on dramatisoitu opastuskierros Marsalkka Mannerheimin vuoden 1942 Imatran vierailusta autenttisilla paikoilla ja kierroksen on luonut yliopettaja Mika Tonder Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulusta.

³⁰ Vihavainen 2006.

³¹ Ensi kesänä 27.6.–11.8. välisenä aikana Imatran kesäteatterissa esitetään Laila Hirvisaaren (ent. Hietamies) romaaniin perustuvaa ”Kruununpuisto”-näytelmä. Romaanin on dramatisoinut Helena Anttonen ja näytelmän ohjaa Petteri Sallinen. Näytelmässä katsojat johdatetaan Imatran tunnelmaan vuoteen 1904, jolloin venäläiset ruhtinaat ja englantilaiset lordit kansoittivat Imatrankoskea. Kesäteatterin lavalla herää eloon niin rikkaan aateliston kuin Ritikanrannan työläisyhteisön elämä.

³² Kivimaa 2006, Virtanen 2006.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Haastattelut

- Aineslahti, Rauni. Markkinointipäällikkö. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy / Matkailupalvelut. Haastattelu 29.11.2006.
- Backman, Sami. Puheenjohtaja. Imatran Moottorikerho ry. Haastattelu 28.11.2006.
- Haaparanta, Mari. Toiminnanjohtaja. Imatran kaupunkikeskustat ry (Imitsi). Haastattelu 11.10.2006.
- Hartikainen, Kimmo. Kaupunginarkkitehti. Imatran kaupunki. (2) Haastattelu 9.10.2006.
- Hinkkanen Janne. Toimitusjohtaja. Taikuri ja Teräsmies Oy. Haastattelu 3.10.2006.
- Hokkanen, Hannu. Toiminnanjohtaja. Imatra Big Band Festival ry. Haastattelu 30.11.2006.
- Hänninen, Esko. Puheenjohtaja. Imatran kotiseutuyhdistys ry. Haastattelu 1.11.2006.
- Ikäheimonen, Jarmo. Hotellinjohtaja. Imatran kylpylä. Haastattelu 2.10.2006.
- Imatran Kaupunkikeskustat ry (Imitsi). Vastaajina Mari Haaparanta ja Hennariikka Pennanen (Imitsi), Anneli Jääskeläinen (Noelle), Katja Hämäläinen (Lime hair salon & shop), Petri Kiisseli (Shoe Box), Tarja Oinonen (Helios), Ilkka Lehtola (E-K Ammattikorkeakoulu), Sari Tukiainen (Muoti Moda), Aino-Maija Kare (Dressman), Katriina Lilloiva ja Sanna Smolander (Varamiespalvelu-yhtiöt), Taisto Kainulainen (Vuoksen Lautturi Oy) ja Emilio Urpalainen (Emjo Oy). Ryhmähaastattelu 10.11.2006.
- Jokinen, Riitta. Hotellipäällikkö. Cumulus. Haastattelu 3.10.2006.
- Kainulainen Taisto. Toimitusjohtaja. Vuoksen Lautturi Oy. Haastattelu 29.9.2006.
- Kiisseli, Sari. Vuoksenhovi. Haastattelu 2.10.2006.
- Laisi, Mikko. Piirimyyntipäällikkö. Tradeka Oy. Puhelintiedonanto 8.12.2006.

Järvinen, Juhani. Kulttuurin koulutusjohtaja. Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulu. Haastattelu 29.11.2006.

Lampinen, Ilkka. Puheenjohtaja. Vuoksenniskan Nuorisoseura. Puhelintiedonanto 13.11.2006.

Larjola, Jaakko. Virtaustekniikan professori. LTY / Energiatekniikan osasto. Haastattelu 5.12.2006.

LC Ladies Circle. Vastaajina Soile Hietanen, Minna Hämäläinen, Sanna Ilonen, Nina Kekäle, Anneli Lankinen, Jaana Pärnänen, Suvi Sainio, Anne Suomalainen ja Mia Winberg. Ryhmähaastattelu 11.10.2006.

Lintunen, Pertti. Kaupunginjohtaja. Imatran kaupunki. Tapaaminen 29.1.2007.

Lyly, Ilkka. Hotellinjohtaja. Vuoksenhovi. Haastattelu 2.10.2006.

Maaranta, Jouko. Vesivoimapäällikkö. Fortum Power and Heat Oy. Puhelintiedonanto 9.1.2007.

Manninen, Ahti. Toimitusjohtaja. Eekoo. Puhelintiedonanto 21.12.2006.

Miikki, Pentti. Palvelusihteeri. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy / Matkailupalvelut. Haastattelu 29.11.2006.

Mutikainen, Petri. Yrittäjä. Moottorikerhon kioski. Puhelintiedonanto 20.12.2006.

Mäkelä, Marika. Hotellipäällikkö. Rantasipi Valtionhotelli. Haastattelu 19.10.2006.

Perhe Rantaset ja Tontit. Vastaajina Piia ja Petri Rantanen, Liisa ja Pekka Tontti, sekä Seija Tontti. Ryhmähaastattelu 13.10.2006.

Pulkkinen, Juhani. Museointendentti. Imatran kaupunki. Haastattelu 18.10.2006.

Rossi, Maija. Hallintojohtaja. International Semiotics Institute. Puheenjohtaja. Imatran Matkailuoppaat ry. Haastattelu 11.10.2006.

Rossi, Pentti. Matkailu-, kulttuuri- ja vapaa-aika -toimintaryhmän puheenjohtaja. Aluekeskus Saimaankaupunki. Haastattelu 8.12.2006.

Rusanen, Pertti. Aluejohtaja. Kesko. Puhelintiedonanto 8.12.2006.

Saarinen, Hannu. Matkailujohtaja. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy. Haastattelu 6.11.2006.

Tiitola, Riitta. Puheenjohtaja. Imatran Matkailuyhdistys ry. Haastattelu 3.11.2006.

Vehmaa, Janne. Toimitusjohtaja. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy. Haastattelu 6.11.2006.

Vuoksenniskan Nuorisoseura. Ohjaajat Jorma Piispanen ja Sami Sivonen, sekä IRTI-teatterin nuoret näyttelijät.
Ryhmähaastattelu 8.11.2006.

Sähköpostiviestit

- Balt Express. Matkatoimistopäällikkö Zhanna. Sähköpostiviesti osoitteesta volykhina@baltexpres.spb.ru 15.9.2006.
- Hartikainen, Kimmo. Kaupunginarkkitehti. Imatran kaupunki. (1) Sähköpostiviesti osoitteesta kimmo.hartikainen@imatra.fi 5.10.2006.
- Kivimaa, Kalle. Puheenjohtaja. Suomen liveroolipelaajat ry. Sähköpostiviesti osoitteesta kalle.kivimaa@iki.fi 9.11.2006.
- Kortered, Helena. Vattenfall / viestintä. Sähköpostiviesti osoitteesta helena.kortered@vattenfall.com 20.10.2006.
- Lintunen, Pertti. Kaupunginjohtaja. Imatran kaupunki. Sähköpostiviesti osoitteesta pertti.lintunen@imatra.fi 7.12.2006.
- Olsson, Christer. Kulttuurijohtaja. Trollhättanin kaupunki. Sähköpostiviesti osoitteesta christer.olsson@trollhattan.se 13.10.2006.
- Mikkonen, Jouni. Vanhempi insinööri. Kaakkois-Suomen ympäristökeskus. Sähköpostiviesti osoitteesta jouni.mikkonen@ymparisto.fi 28.09.2006.
- Tuire, Taina. Vanhempi hallitussihteeri. Maa- ja metsätalousministeriö / Maaseutu- ja luonnonvaraosasto / vesivarainyksikkö. Sähköpostiviesti osoitteesta tuire.taina@mmm.fi 15.12.2006.
- Virtanen, Tapio. Live-roolipelien suunnittelija. Sähköpostiviesti osoitteesta kaksoisjärvienmaa@hush.com 28.11.2006.

Kyselytutkimukset

- Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulu. Matkailun opiskelijat ja yliopettaja Mika Tonder. Kyselytutkimus 14.11.2006.
- Imatran yhteislukio. Ensimmäisen ja toisen luokkatason oppilaat (27 vastaajaa) ja opettaja Sanna Prior. Kyselytutkimus 31.10.2006.
- Imatran suuryritykset. Vastaajina Jorma Ignatius (Stora Enso Oyj), Lea Lankinen (Oy Ovako Ab) ja Sirkka-Liisa Tihtonen (Imatran kaupunki). Kyselytutkimus syys-lokakuu 2006.

Imatran Yrittäjät. Vastaajina Jukka Evälahti (Rakennusliike Evälahti Oy), Eeva Hakalisto (Kosken Kuvaamo Oy), Kristian Hartikainen (Promacon), Ville Hietanen (Hietsun venemoottorihuolto Ky), Eija Hiltunen (Markkinointi Amoroso Oy), Jani Hjerppe (Marlon Movies Oy), Ossi Hulkko (Työtarvike Oy), Anneli Husu (Husu Anneli Tmi/Tuisku), Elina Immonen (Imatran Kyytibussit Oy), Jouni Kauppila (Kuusitunturi Oy), Jarkko Kekäle (Tilitek Ky), Jaana Kiisseli (Shoe Box Oy), Juha Kinnunen (Juha & Jaana Kinnunen Oy), Pekka Kotola (Vuoksen Kumi Oy), Ritva Markkula (Imatran Rantahovi Ky), Pirjo Miettinen (Careliana Ky), Timo Mönkäre (Asianajotoimisto Timo Mönkäre), Jorma Pakkanen (Imatra Card Oy), Pekka Partinen (Imatran Arkkitehtuuritoimisto Im-Ark Ay), Ari Pärnänen (Optikko Pärnänen Ky), Pekka Rämö (Rämö Oy), Markus Sainio (Vuoksen Kirjakauppa Oy), Aarne Salminen (Aarne Salminen Tmi/Gadgets.fi), Pekka Szepaniak (Szepaniak Yhtiöt Oy), Olli Toikkanen (Suomen Kerta Oy). Kyselytutkimus jäsenyrityksille syys–lokakuu 2006. Vastauksia 33, vastausprosentti 57 %.

Imatrankosken koulu. Koululuokat 2B ja 4B ja luokanvalvoja Anneli Karppinen. Piirustustehtävä ja suullinen kyselytutkimus. 26.10.2006.

Kotimaan matkailun ammattilaiset. Vastaajina Irmeli Johansson (Helsinki Expert Oy), Marjut Jokinen (Kartanomatkas), Tuula Kokki (Puumalan matkailuinfo), Tuomo Niskanen (Matka-Mix Ky), Mall Oja (MEK / Tallinna), Torsti Rekola (Suomen matkailijayhdistys SMY ry), Monica Saarinen (Matkatoimisto Monica Tours) ja Sanna Salonen (Helsinki City Tourist & Convention Bureau / matkailuneuvonta). Kyselytutkimus loka–marraskuu 2006.

Luukkonen, Risto. Yritysasiamies. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy. Kyselytutkimuksen vastaus 31.10.2006.

Reinikainen, Pirjo. Palvelusihteeri. Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy / Matkailupalvelut. Kyselytutkimuksen vastaus 14.11.2006.

Tilauskoskinäytökset 2006. Vastaajina Leena Aejmelaes (HTM-tilintarkastajat ry), Ulrica Isaksson (Hogg Robinson Nordic Oy), Anneli Isokoski (Kesko Oyj), Pirjo Jaakkola (Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulu), Merja Koponen (Oy Saimaa Terminals Ab) ja Merja Nieminen (UPM-Kymmene Oyj). Kyselytutkimus syys–lokakuu 2006.

Muut

Tuomi-Nikula, Petri. Ulkoasianministeriön osastopäällikkö. Kirje kaupunginjohtaja Pertti Lintuselle 28.9.2006.

Sähköiset lähteet

- Agthe, Donald E. Kirja-arvostelu "Watershed. The Undamming of America (kirj. E. Grossman)" lehdessä "Journal of the American Water Resources Association". Lokakuu 2002.
http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa4038/is_200210/ai_n9091095/print. Luettu 29.1.2007.
- American Rivers. <http://www.americanrivers.net>. Luettu 11.12.2007.
- Etelä-Karjalan liitto. <http://www.ekarjala.fi/ekliitto>. Luettu 15.2.2007.
- European Rivers Network. <http://www.rivernet.org>. Luettu 11.12.2007.
- Fortum Oyj. <http://www.fortum.fi>. Luettu 19.1.2007.
- Imatran kaupunki. <http://www.imatra.fi>. Luettu 15.2.2007.
- Imatran Matkailuoppaat ry. <http://yhdistykset.etela-karjala.fi/imoppaat>. Luettu 20.11.2007.
- Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy / Matkailupalvelut.
<http://www.travel.imatra.fi> ja <http://www.gosaimaa.fi>.
Luettu 4.2.2007.
- International Rivers Network. <http://www.irn.org>. Luettu 12.2.2007.
- Kapiteeli Oyj. <http://www.kapiteeli.fi>. Luettu 3.1.2007.
- Niagara. <http://www.infoniagara.com> ja
<http://www.niagarafallslive.com>. Luettu 19.1.2007.
- Museovirasto. <http://www.museovirasto.fi>. Luettu 4.2.2007.
- Norgani ASA. <http://www.norgani.no>. Luettu 15.12.2007.
- Rantasipi. <http://www.rantasipi.fi>. Luettu 15.12.2007.
- Restel Oyj. <http://www.restel.fi>. Luettu 15.12.2007.
- Sponda Oyj. <http://www.sponda.fi>. Luettu 15.12.2007.
- Taikuri ja Teräsmies Oy. <http://www.taikurijaterasmies.net>. Luettu 15.2.2007.
- Trollhättanin kaupunki. <http://www.trollhattan.se>. Luettu 24.11.2007.
- Trollhättanin matkailutoimisto. <http://www.visitrollhattan.se>.
Luettu 24.11.2007.

Vattenfall. <http://www.vattenfall.com>. Luettu 1.12.2007.
Vuorovesivoimalat: <http://www.bwea.com>. Luettu 16.2.2007.
World Commission on Dams. <http://www.dams.org>. Luettu
14.12.2007.
Ympäristöministeriö. <http://www.ymparisto.fi>. Luettu 5.2.2007.

Painetut lähteet

- Aho, Seppo. Matkailullisen vetovoiman koostumus ja esiintuominen. Teoksessa Matkailun vetovoimatekijät tutkimuskohteina (s. 171–190). Toim. Seppo Aho. Oulu 1994.
- Auer, Jaakko – Teerimäki, Niilo. Puoli Vuosisataa Imatran Voimaa. Imatran Voima Oy:n synty ja kehitys 1980-luvulle. Helsinki 1982.
- Hautajärvi, Harri. Artikkelit ”Planeetta leikkikenttänä”. Arkkitehti 2/1998.
- Hirn, Sven. Imatran tarina. Matkailuhistoriamme valtävälältä. Kanta-Imatra seuran julkaisu n:o 3. Imatra 1978.
- Kaukopuro, Hanna. Lehtiartikkelit ”Kansallismaisema – suomalaisen identiteetin kuvastin”, ”Kansallismaiseman juuret ulottuvat kansalliseen romantiikkaan” ja ”Valtio tukemaan kansallismaiseman hoitoa”. Uutispäivä Demari 23.1.2007.
- Kauppila, Pekka. Matkailukeskusten vetovoimaisuuden kehittäminen ja sen vaiheet. Teoksessa Matkailun vetovoimatekijät tutkimuskohteina (s. 49–72). Toim. Seppo Aho. Oulu 1994.
- Kuusiniemi, Risto – Maijala, Timo. Artikkelit ”Ovatko Suomen padot turvallisia?”. Vesitalous 3/2002.
- Kylämäki, Juha et al. Imatra, vallaton hurjapä. Sosiologinen tutkimus Imatrankosken valjastamisesta. Turun yliopisto. Sosiologisia tutkimuksia 99. Turku 1980.
- Käpö, Katariina. Diligenssivaunuista telttaturismiin. Matkailuhistoria kahden vuosisadan ajalta. Teoksessa Imatran kirja (s. 142-159). Toim. Anu Talka. JYY:n kotiseutusarja n:o 35. Jyväskylä 1997.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>.
Luettu 20.10.2006.

- Saarinen, Jarkko. Matkailu, kestävyys ja syrjäseutujen kehittäminen. Julkaisussa Luonto, matkailu ja aluekehitys. Naturpolis Kuusamo. Koulutus- ja kehittämispalvelut. Tutkimuksia 2/2005.
- Saimaan ja Vuoksen juoksutussääntö. Valtionsopimus. <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910091>. Luettu 17.10.2006.
- Selänniemi, Tom. Konkreettisesti ja symbolisesti valjastettu Imatrankoski. Teoksessa Ymmärtämisen merkit. Samuuden ja toiseuden ikoneja suomalaisessa kulttuurissa (s. 319–339). Toim. Eero Tarasti. Acta Semiotica Fennica VIII. Imatran Kansainvälisen Semiotiikka-Instituutin julkaisuja, nr. 3. Helsinki 2000.
- Vesilaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610264>. Luettu 12.10.2006.
- Vihavainen, Anne. Artikkelit ”Matkailututkimus selvittää Kruununpuiston ja kosken vetovoimaa”. Uutisvuoksi 31.12.2006.

KULTTUURIMATKAILUKOHTTEEN ELÄVÖITTÄMINEN

Tuoteideoita

Yksi hankkeen kohderyhmistä oli Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulun Matkailun yksikön opiskelijat. Opiskelijoille teetettiin kyselytutkimus alueen merkityksestä ja käytöstä Matkailun tuotteistamisen ja elävöittämisen kursilla. Opiskelijoiden vastauksissa korostui näkökanta, jonka mukaan Imatrankosken alue on kylpylän ohella ainoa matkailullisesti merkittävä alue Imatralla. Kuitenkin matkailun opiskelijat kertoivat käyttävänsä aluetta hyvin vähän lukuun ottamatta jokapäiväistä koulussa käyntiä. (Matkailun yksikkö sijaitsee Valtionhotellin kongressisiiven päässä Valtionhotellin puistossa.)

Opiskelijat markkinoisivat aluetta tehokkaammin ja näkisivät siellä mielellään enemmän aktiviteetteja, opastettuja retkiä, tapahtumia, historiaa ja oheispalveluja. Opiskelijoiden vastaukset kiteyttivät hyvin yleisen näkemyksen alueen merkittävydestä, nykytilasta ja kehittämisestä. Tuotteistamisen ja elävöittämisen kurssiin opiskelijoille kuului käytännön ideoiden kehittäminen alueelle, ja tuoteideat löytyvät tiivistettynä tästä liitteestä.

Ryhmä 1: Kulttuuriviikonloppu Imatralla

Suvi Hannula ja Lea Hirvi

Ryhmä suunnitteli Imatrankosken alueen elävöittämiseksi viikonlopun mittaisen vuosittaisen taide- ja kulttuuritapahtuman. Tapahtuman aikana järjestettäisiin kesäteatteriesityksiä (kesällä 2007 Laila Hirvisaaren Kruununpuisto-näytelmä), sekä runsaasti paikalliseen kulttuuriin perustuvaa oheisohjelmaa. Viikonloppuun sisältyisi koskinäytöksiä, dramatisoituja kävelykierroksia, käsityö- ja taidemarkkinat, ulkoilmataidenäyttely, sekä musiikki-, tanssi- ja teatterinäytöksiä. Yksi osa tapahtumaa olisi tietokoneanimaationa toteutetun Imatrankosken virtuaalikerroksen lanseeraus.

Ryhmä 2: Taideaiheinen matkapaketti

Inka Hinkkanen, Hanna Jormanainen, Hilla Lemettinen ja Hanna Poutiainen

Ryhmän 2. ajatus oli koota taideaiheinen matkapaketti, johon sisältyisi taidenäyttely, sekä asiantuntijan johdolla vedetty maalaus-, piirustus- tai kirjoituskurssi. Aiheet lähtisivät Imatrankoskesta ja tuotteet liittyisivät Kruununpuistossa pidettäviin näyttelyihin.

Esimerkkinä ryhmä esitteli Akseli Gallen-Kallela-tuotepaketin. Kurssin aikana tutustuttaisiin Imatran taidemuseossa Gallen-Kallelan tuotantoon, tyyliin ja tekniikkaan. Samalla perehdyttäisiin paikallishistoriaan ja Gallen-Kallelan Imatra-tuotantoon. Tämän jälkeen syvennyttäisiin Gallen-Kallelan maalaustyyliin ammattilaisen opastuksella, jonka jälkeen päästäisiin kokeilemaan taitoja käytännössä kosken äärelle. Valmiit maalaukset toimisivat matkamuistoina tai niistä voisi koota myös oman taidenäyttelyn.

Ryhmä 3: Videopeli lapsille

Anu Husu, Laura Koskinen ja Salla Lappalainen

Ryhmän 3. tuoteidea oli sekä opetus- että viihdekäyttöön tarkoitettu monikielinen videopeli Imatrankoskesta ja sen ympäristöstä. Peli alkaisi introlla, jossa esiteltäisiin Imatrankosken aluetta. Pelaaja etenee pelissä viiden vaikeustason mukaan järjestetyn kentän läpi, ja tavoitteena on pelastaa Imatran Impi Valtionhotellin tornista. Peli sisältää lisäksi alueen virtuaalikierroksen, sekä tietoa alueen historiasta; sen synnystä ja vaiheista eri käyttömuotoineen. Videopeli toimii sekä kotiseututuntemuksen oppivälineenä, että viihdykkeellisenä matkamuistona.

Ryhmä 4: Halloween Valtionhotellissa

Venla Matinen, Katja Päivärinta, Reeta Huuhtanen ja Anna Federley

Ryhmä 4. oli kehittänyt Halloween-aiheisen majoituspaketin Valtionhotelliin. Pakettiin sisältyisi kaksi yötä hotellissa aamupaloinen, Halloween-aiheinen päivällinen lauantaina, opastuskierros, sekä

teemaan sopivaa oheisohjelmaa lapsille ja aikuisille. Lisäksi hotelli tilaisi asiakkailleen koskinäytöksen perjantai-illaksi. Viikonloppu olisi suunniteltu lapsiperheille ja hotelli tarjoaisi majoittujille lastenhoitopalveluita. Hotelli olisi koristeltu teeman mukaan ja oheisohjelmat perustuisivat Valtionhotellin omiin kummitustarinoihin, sekä suomalaiseen kansantarustoon. Ohjelmaan sisältyisi muun muassa naamiaiset, sekä aarteenetsintää ja kummituksen- tai peikkojen metsästystä lapsille.

Ryhmä 5: Kelluva sauna Vuoksella

Riina Dahl, Sini Kilpeläinen ja Maarit Töyrylä

Ryhmä 5. elävöittäisi Imatran kaupunkikuvaa kelluvalla saunalla, joka seilaisi Vuoksella. Saunalautan voisi tilata ryhmälleen kesäpäivän viettoa varten ja sen varustukseen kuuluisivat puusaunan lisäksi pienet makuutilat, puutarhakalusteet ja grilli. Lauttaa hoitaisi kaksi työntekijää, joista toinen ohjaisi lauttaa ja toinen toimisi matkaoppaana ja kokkina. Vastaavanlainen lautta on yksityiskäytössä Savonlinnassa ja se on herättänyt suurta mielenkiintoa turistien keskuudessa.

Ryhmä 6: Autonomian ajan matkailukylä

Laura Purmonen

Opiskelija Laura Purmonen oli suunnitellut Imatrankoskelle oman pienen kaupunkinsa, joka maisemiltaan ja tunnelmaltaan palaisi Imatran matkailun kulta-aikaan 1800-luvun loppupuolelle. Alue olisi rakennettu Kruununpuistoon sekä kosken ja Valtionhotellin ympärille, ja siellä sijaitsisi kahvila, matkamuistomyymälä, infopiste ja lasten leikkipuisto. Alueelle rakennettaisiin muun muassa lisää valkeita paviljonkeja, vanhanaikainen kioski ja hevosille tarkoitettuja puomeja ja ruokailupaikkoja. Koski virtaisi valtoimenaan ja alue olisi rauhoitettu autoliikenteeltä.

Matkailukylä pohjautuisi puhtaasti alueen omaan historiaan ja tarinoihin. Alueelle olisi vapaa pääsy ja siellä järjestettäisiin päivittäin kiertoajeluita sekä eri ikäryhmille suunnattuja opastettuja kieroksia. Kylän ansiosta ihmiset voisivat tulla viettämään aikaansa

kosken ja Kruununpuiston alueelle tutustuen siellä 1800-luvun musiikkiin, teatteriin ja taiteeseen.

Ryhmä 7: Kalastusta vapaassa Imatrankoskessa

Maija Tuuva, Enni Tuuliainen, Johanna Tikkanen, Eeva Saikko ja Tuomas Hokkanen

Ryhmä 7. haluaisi herättää henkiin vapaan Vuoksen aikaisen kalastustradition Imatrankoskessa. Kalastusmatkailijoita varten lyhyen kulkuetäisyyden päähän rakennettaisiin mökkejä tai hotelli. Kalastusmatkailijoille olisi tarjolla muun muassa neuvontaa, kalastusopaspalveluja, välinevuokrausta ja -myyntiä, sekä kalastusretkiä. Idean voisi toteuttaa laajentamalla Varpasaassa sijaitsevan kalastuspuiston toimintaa tai sijoittamalla majoitus- ja oheispalvelut Mellonlahdelle Imatrankosken alajuoksulle. Kalastusmatkailun kehittämisessä kiinnitettäisiin huomiota alueen luonnon ja ympäristön tilaan niin, ettei matkailu aiheuttaisi haittaa kosken kulttuuriympäristölle.

Ryhmä 8: Extreme-matkapaketti venäläisille nuorille aikuisille

Elena Danilova, Ekaterina Smirnova, Victoria Sazonova ja Katarina Zerenkova

Ammattikorkeakoulun venäläiset vaihto-opiskelijoiden mukaan Venäjällä ei ole saatavilla nuorille aikuisille suunnattuja matkapaketteja. Niinpä he suunnittelivat Imatralle ja sen lähikuntiin suuntautuvan extreme-henkisen matkapaketin. Matkaohjelmaan kuuluisi vuodenaikasta riippuen vauhdikasta menoa vaijeriliu'usta, laskettelusta ja koskimelonnasta lähtien. Yksi matkan kohokohdista olisi luolassa ruokailu. Kruununpuistoa opiskelijat kohentaisivat valaistuksella ja koskella olisi heidän mielestään hienoa nähdä lasershow.